

Utjecaj novog normativnog okvira na sudsku medijaciju

Vrcić, Nika

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:788175>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Nika Vrcić

DIPLOMSKI RAD

UTJECAJ NOVOG NORMATIVNOG OKVIRA NA
SUDSKU MEDIJACIJU

Katedra za građansko procesno pravo

Mentor:

dr. sc. Juraj Brozović

Zagreb, srpanj 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, Nika Vrcić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

(potpis studenta)

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	INSTITUT SUDSKE MEDIJACIJE.....	3
2.1.	Sudska medijacije u odnosu na medijaciju pred privatnim centrima	3
2.2.	Pravna snaga nagodbe sklopljene u postupku sudske medijacije	6
3.	OSVRT NA POVIJESNI RAZVOJ MIRENJA U REPUBLICI HRVATKOJ.....	8
3.1.	Prvi Zakon o mirenju te izmjene i dopune	8
3.2.	Mirenje (medijacija) prema Zakonu o parničnom postupku	10
3.3.	Zakon o mirnom rješavanju sporova	13
3.3.1.	Razlozi novog zakonodavnog uređenja.....	13
3.3.2.	Konkretne izmjene zakonodavnog okvira.....	14
4.	STATISTIKA PROVEDENIH POSTUPAKA MEDIJACIJE NA SUDOVIMA	17
4.1.	Uspješnost medijacije kroz prikaz riješenih predmeta prema vrsti odluke	17
4.1.1.	Parnični predmeti	17
4.1.2.	Sudski predmeti zaprimljeni po prijedlogu za medijaciju.....	19
4.2.	Predmeti medijacije na općinskim i trgovačkim sudovima prema vrsti spora	21
4.2.1.	Uspješnost medijacije na općinskim sudovima s naglaskom na vrstu spora ...	22
4.2.2.	Uspješnost medijacije na trgovačkim sudovima s naglaskom na vrstu spora..	24
4.3.	Trend koji u odnosu na uspješnost medijacije postavlja Zakon o mirnom rješavanju sporova	25
5.	ZAKLJUČAK	27
6.	LITERATURA I PROPISI.....	30

SAŽETAK

U radu se analizira institut medijacije, s naglaskom na sudsku medijaciju te prikazuje osvrt na povijesni razvoj tog instituta u Republici Hrvatskoj. Prikazuju se razlozi novog normativnog uređenja koje u odnosu na medijaciju donosi Zakon o mirnom rješavanju sporova. Komparativno se analiziraju odredbe o sudskoj medijaciji propisane Zakonom o parničnom postupku te novine koje donosi Zakon o mirnom rješavanju sporova. Uspješnost medijacije prikazuje se kroz analizu statističkih podataka prema broju parničnih predmeta riješenih medijacijom te broju predmeta po prijedlogu za medijaciju koji su njome uspješno okončani, na općinskim i trgovačkim sudovima. Daje se osvrt na statistički prikaz uspješno riješenih predmeta medijacije prema odabranim vrstama sporova. Kroz statističku analizu perioda od stupanja na snagu Zakona o mirnom rješavanju sporova (1. srpnja 2023. do zaključno 31. ožujka 2024.) posebno se prikazuje trend koji taj Zakon donosi u odnosu na uspješnost medijacije na općinskim i trgovačkim sudovima.

Ključni pojmovi: medijacija, sudska medijacija, uspješnost medijacije, empirijska analiza, mirno rješavanje sporova

SUMMARY

The paper analyzes mediation, with an emphasis on court-annexed mediation, and presents an overview of its historical development in the Republic of Croatia. The paper presents the reasons for the new normative framework adopted in the Amicable Dispute Resolution Act in relation to mediation. The provisions on court-annexed mediation laid down in the Civil Procedure Act and the novelties enacted by the Amicable Dispute Resolution Act are analyzed in comparison. The success rate of mediation proceedings is shown through the analysis of statistical data comparing to the number of litigation cases resolved by mediation and the number of cases in municipal and commercial courts which ended with settlement. The paper also analyzes in which types of cases was mediation successfully resolved. Through a statistical analysis of the period from the entry into force of the Amicable Dispute Resolution Act (July 1, 2023 until March 31, 2024), special focus is on the trends that this Act brings in relation to the mediation in municipal and commercial courts.

Key terms: mediation, court-annexed mediation, success of mediation, empirical research, amicable dispute resolution

1. UVOD

Brzina razvoja društvenih odnosa i danas uzrokuje velik broj raznovrsnih sporova s kojima se društvo i pravosudni sustav ranije nisu suočavali. U cilju uspješnog suočavanja s njima, zakonodavac često i prateći trendove, stvara i donosi novu pravnu regulativu, koju sudovi, jednakom brzinom, ne uspijevaju učinkovito primijeniti.

Navedeno je prouzročilo brojne negativne posljedice, kao što su pretjerana regulacija te povećanje broja sudskih predmeta, te do nezadovoljstva onih o čijim se zahtjevima ima odlučiti, a zbog narušavanja prava na pristup zakonom ustanovljenom neovisnom i nepristranom sudu koji pravično, javno i u razumnom roku ima ispitati njihov slučaj – kao jednog od temeljnih prava svakog građana.¹ Naime, sudski postupci su dugotrajni, cijena usluga visoka, a izvršivost odluka je spora i neučinkovita, što dovodi i do nedostatka povjerenja građana u neovisnost pravosudnog sustava.²

U struci je ocijenjeno da pravosudni sustav već duže vrijeme ne može udovoljiti potrebama njegovih korisnika. Pravo je u potpunosti zasjenilo pravdu, stranke su postale promatrači u vlastitim sporovima, sudovi instrumenti predstavljanja interesa države, a pravni profesionalci posrednici između zakona i stranaka u sporu.³

Stranke su izgubljene i nezadovoljne pruženom pravnom uslugom, često zbog zanemarivanja njihovih stvarnih potreba i interesa u sporu, suđenje je sve više usmjereno na efikasnost s pogrešnim ciljem, bez potrebe za postizanjem nužne kvalitete sudovanja, a same parnice su dugotrajne i skupe.⁴

Želja za povećanjem učinkovitosti pravosuđa uz istodobno podizanje stope zadovoljstva stranaka kao njihovih korisnika potaknuli su brojne europske države na reformske zahvate. Tijekom takve nužne revitalizacije naglasak je bio na promjeni javnog gledišta u društvu te pravne svijesti građana kako sudski postupak nije jedino moguće rješenje koje je strankama stavljeno na raspolaganje u njihovu sporu. Iza poticanja unapređenja instituta medijacije je, dakle, dvostruka motivacija: povećanje kvalitete pružene usluge i rasterećenje sudova.

Hrvatski pravni sustav već dugi niz godina poznaje, ali, čini se, u nedovoljnoj mjeri koristi brojne nove, alternativne načine rješavanja sporova, od kojih najvažnije mjesto ima medijacija (mirenje).

¹ Japunčić, T., Mirenje kao alternativni način rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja*, Vol. 50. No. 100., 2016., str. 25. – 26.

² Uzelac, A., Mirenje kao alternativa suđenju, u: Uzelac, A. i Gotovac, V. et al. (ur.) *Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima*, 2004. Zagreb, TIM Press, str. 15-32.

³ Šimac, S., Mirenje kao generator promjena u pravosudnom sustavu i pravnoj profesiji, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet Zagreb, 2013., str. 1.

⁴ *Ibid.*

Prvi Zakon o mirenju u Republici Hrvatskoj donesen je 2003., no u tom trenutku još uvijek nije bilo govora o uvođenju sudu pridružene medijacije (eng. *court-annexed mediation*). Tek 2006. počelo se raditi na funkcionalnoj primjeni medijacije u sudskoj praksi, za čiji je početak zaslužan Projekt sudu pridružene medijacije, provođen uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Velike Britanije, odnosno financiran iz fonda *Global Opportunities Fund Reuniting Europe Programme*. Medijacija je time kroz pilot-projekt ušla u primjenu na Trgovačkom sudu u Zagrebu, a ubrzo kasnije i na osam općinskih sudova (općinski sudovi u Bjelovaru, Osijeku, Rijeci, Slavanskom Brodu, Varaždinu, Vukovaru, Zadru i Zagrebu.) U 2007., kao prvi drugostupanjski sud, u provođenje postupka medijacije uključen je Visoki trgovački sud Republike Hrvatske.⁵

Nedavno usvojeni Zakon o mirnom rješavanju sporova (u nastavku: ZMRS)⁶ medijaciju definira kao i prethodnik, odnosno kao svaki postupak, bez obzira na to provodi li se u sudu, instituciji za medijaciju ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više medijatora koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im nametnu obvezujuće rješenje (čl. 4. ZMRS-a). Međutim, osim načelnog spominjanja u osnovnim odredbama, sudsku medijaciju uopće ne regulira premda bi trebao predstavljati krovni propis za mirno rješavanje sporova u Republici Hrvatskoj.

Ovim radom, nastojat će se ispitati učinkovitost i uspješnost sudske medijacije u postizanju spomenutih ciljeva normiranja instituta medijacije te će se osvrnuti na utjecaj novog zakonodavnog okvira na samu sudsku medijaciju.

Radom će se izvršiti kratki povijesni pregled razvoja instituta medijacije u hrvatskom pravnom sustavu te prikazati osnovne značajke instituta medijacije. U radu će se detaljno obraditi sudska medijacija, u građanskim i trgovačkim predmetima te dati usporedni prikaz uloge medijacije na sudovima u specifičnim vrstama sporova. Završno će se, također, obraditi i naglasiti značajke i problemi postojeće pravne regulative u odnosu na ulogu i uspješnost sudske medijacije u riješenim, aktualnim i nadolazećim sporovima, kao i sugerirati moguća rješenja *de lege ferenda*.

U ostvarenju tog cilja, upotrebom dogmatske, komparativne, povijesne i empirijske metode, pokušat će se dati odgovor na tri osnovna pitanja:

1. Koje su osobitosti sudske medijacije u odnosu na medijaciju koju provode privatni centri?

⁵ *Ibid.*, str. 1269-1270.

⁶ Narodne novine, br. 67/2003.

2. Što je novo u zakonodavnom okviru donio Zakon o mirnom rješavanju sporova za sudsku medijaciju?
3. Kako se novo zakonodavno uređenje odrazilo na provođenje sudske medijacije?

2. INSTITUT SUDSKE MEDIJACIJE

2.1. Sudska medijacije u odnosu na medijaciju pred privatnim centrima

Prema ustaljenoj definiciji građanski parnični postupak je opća, redovna i osnovna metoda zaštite ugroženih ili povrijeđenih subjektivnih građanskih prava koju pruža pravosudni sustav.⁷ S druge strane, medijaciju odlikuju dvije primarne karakteristike. Prva je usmjeravanje veće pozornosti prema ponovnom uspostavljanju prekinute komunikacije između stranka, podredno tome i emocijama koje se nalaze u pozadini, kao i narušenim odnosima, ali samo u mjeri u kojoj oni ometaju postizanje rješenja. Druga, značajna karakteristika jest metoda vođenja pregovora na temelju interesa, a ne na temelju prava.⁸

Pošto sud o istini mora zaključivati primjenom prava na utvrđeno činjenično stanje, pravni se sukob u parničnom postupku često znatno razlikuje od stvarnog sukoba između stranaka, odnosno povoda i razloga iza tih sporova. Iako se medijacija, na prvu, čini nespojiva sa sudom, pa samim time i sudu pridružena medijacija čini kao paradoks, sudsko mirenje od 2008. uređuje i hrvatski Zakon o parničnom postupku (dalje: ZPP)⁹ koji je sudu omogućio da tijekom cijeloga parničnog postupka strankama predloži da spor riješe u postupku mirenja koji pri sudu vodi sudac izmiritelj određen s liste izmiritelja. Nagodba sklopljena pred sucem izmiriteljem je sudska nagodba (čl. 186. d ZPP-a iz 2008.). Navedena odredba dopunjena je Novelom ZPP-a iz 2011. time što su u tekst dodane riječi „izvan suda“, pa je stupanjem na snagu te dopune sud strankama mogao predložiti i pokušaj izvansudskog mirenja. Stavci čl. 186. d ZPP-a izmijenjeni su i ZID ZPP-om iz 2013., kad je osim manje stilizacije teksta omogućio da sudsku medijaciju provode izmiritelji s liste i koji nisu suci. Novelom ZPP-a iz 2019. uvedena je velika promjena, pa prema izmijenjenoj odredbi sud može uvažavajući sve okolnosti, posebno interes stranaka i trećih osoba vezanih uz stranke te trajnost njihovih odnosa i upućenost jednih na druge, na ročištu ili izvan ročišta rješanjem uputiti stranke da u roku od osam dana pokrenu postupak mirenja ili rješanjem strankama predložiti rješavanje spora u postupku mirenja. Također, stranke su ovlaštene samostalno i suglasno predložiti mirenje, u kojem slučaju se, također, zakazuje prvi informativni sastanak, na kojem, uz medijatora i

⁷ *Op. cit.* (bilj. 3), Šimac, S, str. 5.

⁸ Šimac, S. (2006). Mirenje – alternativni način rješavanja sporova. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 27. (1.), 611-632., preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/8219>, str. 616.

⁹ Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08,

stranke u postupku, mogu sudjelovati i njihovi zastupnici i punomoćnici ako ih imaju (čl. 186. d ZPP-a iz 2019.).¹⁰ Dakle, nakon jedanaest godina od uvođenja ove odredbe, sudu je omogućeno, ne samo predlaganje, već i upućivanje stranaka na pokretanje postupka mirenja. ZID-om ZPP-a iz 2023. rok za pokretanje postupka mirenja produžen je s osam, na petnaest dana te se strankama osim pokretanja postupka, u tom roku ostavlja i mogućnost odabira sudjelovanja na informativnom sastanku o medijaciji. Dostupnost medijacije pred sudovima između kojih je spor već započeo te parnični postupak slijedi ili je, često, već u tijeku, kao i bitna uloga sudaca u provedbi medijacije utjecali su na širu primjenu tog postupka u praksi, jer parnični postupak često, posljedično, ne dovodi do rješenja, već do eskalacije nastalog sukoba i njegova produblivanja, dok se u postupku medijacije uspostavlja komunikaciju među suprotstavljenim stranama, koje preuzimaju kontrolu nad postupkom, čiji je ishod u njihovim rukama.¹¹ Bitno je napomenuti da, stranke i nakon presude mogu svojim dopuštenim dispozicijama urediti svoje pravne odnose drukčije nego što su uređeni presudom, neovisno o tome što svojim sporazumom ne mogu oduzeti egzistenciju pravomoćnoj presudi.¹²

Radi komparativnog prikaza potrebno je napomenuti kako medijacija u praksi nekih privatnih centara poput Centra za mirenje HGK (u nastavku: Centar) gdje medijaciju zahtjevom pokreće jedna od stranaka, a druga stranka se u kontaktu s tajnikom Centra očituje o zahtjevu. Stranke, s liste ovlaštenih medijatora, izabiru jednog za sudjelovanje u postupku medijacije. Održava se prvi zajednički sastanak, na kojem medijator strankama i njihovim punomoćnicima objašnjava svoju, ali i njihove uloge u postupku koji je u tijeku, a nastavno se provode odvojeni privatni sastanci stranaka s medijatorom, u kojima se razjašnjavaju glavni razlozi zbog kojih je spor nastao te iznose činjenice za koje nije poželjno da sazna druga stranka. Na završnom sastanku medijator pokušava postići nagodbu između stranaka, pa uspješna medijacija završava sklapanjem nagodbe, a neuspješna odustankom stranaka od postupka i sklapanja nagodbe.¹³ Na usporediv način medijacije se provodi i pri Hrvatskoj udruzi za medijaciju (u nastavku: HUM), koja na svojoj internetskoj stranici, radi upoznavanja stranaka s tijekom postupka, ima objavljen Vodič kroz medijaciju te Pravilnik o medijaciji, kao i listu medijatora.

Postupak medijacije pred sudom vodi izmiritelj određen s liste izmiritelja koju utvrđuje predsjednik suda (čl. 186. d st. 4. ZPP-a).¹⁴ Izmiritelj ne može sudjelovati u postupku medijacije

¹⁰ Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19

¹¹ *Op. cit.* (bilj. 1), Japunčić, T., str. 29.-30.

¹² *Op. cit.* (bilj. 3), Šimac, S., str. 571.

¹³ Tomić, P., O institutu mirenja – geneza, pojam i postupak, str. 20.-29.

¹⁴ Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23

u parničnom predmetu koji mu je dodijeljen (čl. 186. d st. 5. ZPP-a).¹⁵ Ako se postupak medijacije ne dovrši nagodbom, izmiritelj u tom sporu ne smije sudjelovati u bilo kojem svojstvu (čl. 186. d st. 6. ZPP-a).¹⁶ Medijator je dužan, u odnosu na treće osobe, čuvati povjerljivim sve informacije i podatke za koje sazna tijekom postupka medijacije, osim ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, ako je medijator informacije dužan priopćiti na temelju zakona ili ako je to nužno radi provedbe ili ovrhe sklopljene nagodbe. Medijacija se pred sudom provodi dok je parnični postupak već u tijeku, ali teoretski sudsku nagodbu moguće je postići i prije započetog parničnog postupka. Prema tome, osoba koja namjerava podići tužbu, može preko suda prvog stupnja na čijem području protivna strana ima prebivalište (čl. 324. ZPP-a) pokušati postići nagodbu, a ako do njezinog sklapanja ipak ne dođe troškovi pokušaja sklapanja nagodbe ulaze u parnične troškove (čl. 159. ZPP-a).

Medijacija je u široj europskoj, a ponajviše kontinentalnoj pravnoj kulturi vrlo popularna kad se govori o rješavanju raznih vrsta sporova u okviru trgovačkih društava, posebice kod rješavanja statusnih pitanja između članova društva i/ili organa društva te sporova između sudionika nekog odjela u društvu.¹⁷ Primjena medijacije porasla je i glede rješavanja radnopravnih sporova i sukoba u timovima u okviru trgovačkih društava.¹⁸

U Republici Hrvatskoj, prema stajalištu struke, najpogodniji za medijaciju su trgovački sporovi, posebice građevinski sporovi, sporovi vezani za intelektualno vlasništvo, autorska prava, menadžment i naknadu štete. U navedenim sporovima, prema saznanjima i viđenju pojedinih autora, postiže se najveći postotak uspjeha u medijaciji te se najbrže postiže nagodba. Jedan od pozitivno utjecajnih faktora jest što predstavnici trgovačkih društava, kao i drugih pravnih osoba, nisu, u pravilu, izravno emocionalno i osobno uključeni u spor, zbog čega mirenju pristupaju uz manje emocija i napetosti, a time, posljedično i uz veću spremnost na postizanje zajedničkog rješenja.¹⁹

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Braut Filipović, M., Čulinović-Herc, E. i Šimac, S. (2024). Rješavanje sporova u obiteljskim trgovačkim društvima medijacijom. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 45 (1), 153-176., <https://doi.org/10.30925/zpfsr.45.1.8>, str. 159. -160.

¹⁸ Profesorica medijacije U. Glasser, navodi rezultate studija, koji su pokazali da se medijacija više primjenjivala za rješavanje sporova u trgovačkim društvima s manjim brojem članova, gdje je srž sukoba uglavnom bila personalna, a ne poslovna koja je učestalija u društvima s većim brojem članova. Vidi: Glasser, U., Corporate Mediation in Germany, European Company Law 14, br. 2 (2017), U njemačkoj korporativnoj praksi smatra se da je medijacija izvrsno rješenje za prijenos poslovanja i/ili vlasništva udjela na iduću generaciju u obiteljskim društvima; Vidi op. cit. Braut Filipović, M., Čulinović-Herc, E. i Šimac, S., (bilj. 12)

¹⁹ *Op. cit.* (bilj. 8), Šimac, S., str. 622.

2.2. Pravna snaga nagodbe sklopljene u postupku sudske medijacije

Prema odredbi čl. 186.d stavak 4. ZPP-a nagodba sklopljena u postupku mirnog rješavanja spora provedenom u sudu pred sućem medijatorom smatra se sudskom nagodbom (čl. 186. d, st. 4. ZPP-a).²⁰ Stoga, se na njezino važenje i pravne učinke primjenjuje glava Zakona o parničnom postupku koja uređuje sudsku nagodbu, čl. 321. do 324. Nagodba se može sklopiti tijekom cijelog postupka, do njegovog pravomoćnog okončanja, ali i tijekom postupka pred drugostupanjskim sudom, sve do donošenja odluke u povodu žalbe te se može odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio (čl. 186. e, st. 1. ZPP-a).²¹

Prema Zakonu o mirenju iz 2011. nagodba sklopljena u postupku mirenja obvezuje stranke koje su ju sklopile, pa su tako dužne pravodobno izvršiti obveze koje su njome preuzele. Nagodba će predstavljati ovršnu klauzulu ako je u njoj utvrđena određena obveza na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi te ako sadrži izjavu obvezanika o neposrednom dopuštenu ovrhe (klauzulu ovršnosti) (čl. 13. st. 2. ZM-a iz 2011.). Navedenom klauzulom obveznik izričito pristaje da se na temelju nagodbe, radi ostvarenja dužne činidbe, nakon dospelosti obveze, može neposredno provesti prisilna ovrha. Isti učinak nagodbe propisuje i aktualni ZMRS. Stranke se mogu sporazumjeti i da se nagodba sastavi u obliku javnobilježničkog akta, sudske nagodbe ili arbitražnog pravorijeka na temelju nagodbe (čl. 13. st. 5. ZM-a iz 2011.). Istovjetne odredbe danas sadrži i čl. 20. ZMRS-a.

Sudska nagodba, za razliku od izvansudske, osim materijalnopравnih, stvara i određene procesnopravne učinke, koji ju u bitnome izjednačuju s presudom. Ona je, dakle, mješovit procesnopravni i građanskopravni ugovor kojim stranke uređuju svoje građanskopravne odnose kojima mogu slobodno raspolagati.

Učinci sudske nagodbe izjednačeni su s učincima pravomoćne presude jer nagodba dovodi do okončanja parnice ili pak sprječava da do nje uopće dođe. Kad nagodba ne bi proizvodila učinak pravomoćnosti, i nakon njezina sklapanja, postojao bi pravni interes za donošenje presude u istoj pravnoj stvari i među istim strankama. Danas, takav interes izostaje jer sudska nagodba pruža jednaku i potpunu pravnu zaštitu kao i presuda.²²

Uzimajući u obzir navedeno, glede pravne stvari u kojoj je sklopljena sudska nagodba, kao i kod one okončane presudom, strogo se primjenjuje pravilo „*ne bis in idem*“ (l. 354. st. 2., t. 9. ZPP-a).²³ Sudska nagodba je, dakle, procesna smetnja za vođenje nove parnice o istoj

²⁰ Op. cit. (bilj. 9)

²¹ *Ibid.*

²² Vojković, L. (2019). Pravna priroda sudske nagodbe, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 40 (2), 957-968. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.40.2.12>, str. 964.

²³ Op. cit. (bilj. 14)

pravnoj stvari među istim strankama, zbog čega je sudac dužan tužbu odbaciti na pripremnom ročištu ili čak sve do okončanja postupka, ako je to propustio učiniti ranije, jer bi ponovno odlučivanje o takvom zahtjevu predstavljalo bitnu povredu odredaba parničnog postupka (čl. 288. st. 2. ZPP-a).²⁴ Radi navedenog, sud je tijekom cijeloga postupka dužan, *ex officio*, paziti vodi li se parnica o predmetu u kojem je ranije bila sklopljena sudska nagodba (čl. 365. st. 2. ZPP-a).²⁵ Na isto, po službenoj dužnosti, moraju paziti i viši sudovi, stoga, je svaki drugostupanjski sud dužan ukinuti presudu i odbaciti tužbu, u slučaju kad je presudom odlučeno o zahtjevu o kojem je već sklopljena sudska nagodba (čl. 369. st. 2. ZPP-a).²⁶

Sudska nagodba, ipak, ne predstavlja sudsku odluku, već poseban građanskopravni ugovor, što se očituje i u različitim trenucima njihova stjecanja pravomoćnosti. Sudska nagodba pravomoćnost stječe trenutkom njezina zaključenja, odnosno kad parnične stranke potpišu sudski zapisnik u koji je unesen sadržaj nagodbe, a sudac taj zapisnik ovjeri i pročita strankama, dok presuda postaje pravomoćna kada se više ne može pobijati žalbom, odnosno kad žalba bude pravomoćno odbijena ili odbačena.²⁷ Suprotno tome, izjednačen je trenutak zastare tražbine utvrđene sudskom odlukom i sudskom nagodbom, pa tako zastarni rok za tražbine preuzete sudskom nagodbom, odnosno utvrđene u pravomoćnoj sudskoj presudi, prema Zakonu o obveznim odnosima, iznosi deset godina od njihove pravomoćnosti (čl. 23. st. 1. ZOO-a).²⁸

Ako se nagodbom ugovara i obveza na neku činidbu, u trenutku potpisivanja sudskog zapisnika, odnosno njegove ovjere, nagodba stječe i snagu ovršne isprave, ako je tražbina koju prema njoj treba ispuniti dospjela, što se dokazuje zapisnikom o nagodbi ili javnom ispravom ili po zakonu ovjerovljenom ispravom (čl. 27. st. 1. OZ-a).²⁹ Ovršnost je svojstvo ovršne isprave da se tražbina koja je u njoj određena može prisilno, putem suda ostvariti. Prema Ovršnom zakonu (u nastavku: OZ) sudska nagodba je ona sklopljena u postupku pred sudom i izbranim sudom (čl. 24. st. 1. OZ-a).³⁰ Bitno je naglasiti da svojstvo ovršne isprave imaju samo sudske nagodbe koje su po svojoj prirodi kondemnatorne, odnosno one kojima se ugovara obveza na neko davanje, činjenje, trpljenje ili propuštanje, dok konstitutivne, kojima se stvaraju novi pravni odnosi, kao i deklaratorne sudske nagodbe, kojima se utvrđuje postojanje ili nepostojanje

²⁴ *Ibid.*

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*

²⁷ Vojković, L. (2019). Pravna priroda sudske nagodbe, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 40 (2), 957-968. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.40.2.12>, str. 963.-964.

²⁸ Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23

²⁹ Narodne novine, br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17., 131/20., 114/22., 6/24.

³⁰ *Ibid.*

nekog prava/pravnog odnosa te istinitost odnosno neistinitost neke isprave, ne mogu steći svojstvo ovršnosti.³¹

3. OSVRT NA POVIJESNI RAZVOJ MIRENJA U REPUBLICI HRVATKOJ

3.1. Prvi Zakon o mirenju te izmjene i dopune

Mirenje je u hrvatski pravni sustav prvi put uvedeno 2003. kad je na snagu stupio Zakon o mirenju (dalje: ZM iz 2003.).³² U izradi Nacrta prijedloga ZM-a iz 2003. razmatrano je da se mirenje nazove internacionalno prepoznatljivim izrazom – medijacijom, no saborski odbori priklonili su se stajalištu da bi trebalo koristiti hrvatsku riječ.³³

Zakon je uređivao mirenje u građanskopravnim sporovima, uključujući i sporove iz trgovačkih, radnih i drugih imovinskopravnih odnosa u stvarima u kojima stranke mogu slobodno raspolagati svojim pravima, ako za neke od tih sporova posebnim propisom nije nešto drugo određeno (čl. 1. ZM iz 2003.).³⁴ Osim navedenog, ZM iz 2003. propisivao je definiciju mirenja, izmiritelja i institucije za mirenje, određivao kako se pokreće postupak mirenja, kada počinje mirenje, kako se imenuju izmiritelji, na koji način se provodi mirenje, koja su ovlaštenja i dužnosti izmiritelja, te kako i kada okončava mirenje. Također, uređivao je i pitanje tajnosti podataka, odnosno načela povjerljivosti, prema kojem postoji dužnost izmiritelja, stranaka i ostalih sudionika postupka mirenja da drže tajnima podatke iz toga postupka.³⁵

Mirenje se smatralo dovršenim sklapanjem nagodbe, koja je imala i svojstvo ovršne isprave ako je sadržavala klauzulu ovršnosti (čl. 10. st. 2. ZM-a iz 2003). Pošto odredbe ZM-a iz 2003. nisu uvjetovale u kojem obliku se nagodba mora sklopiti da bi imala svojstvo ovršnosti, ona je mogla biti sastavljena kao privatna isprava, odnosno ugovor, sudska nagodba, arbitražni pravorijek na temelju nagodbe te javnobilježnička isprava.³⁶

Kako bi nagodba sklopljena kao privatna isprava, koja sadrži određenu obvezu na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi, stekla svojstvo ovršnosti te kako bi se izbjeglo pokretanje sudskog, arbitražnog ili drugog postupak u cilju prisilne provedbe nagodbe, istu je bilo potrebno potvrditi (solemnizirati) kod javnog bilježnika, čime bi stekla snagu javnobilježničkog akta, ali i u nju, također, unijeti tzv. *clausulam exequendi*, odnosno izjavu

³¹ Dika, M., Građansko parnično pravo, Sudske odluke i sudska nagodba, IX. knjiga, Zagreb, Narodne novine, 2013., str. 527.

³² Narodne novine, br. 163/2003.

³³ Bilić, V., Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, 2008., doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, str. 8.

³⁴ *Op. cit.* (bilj. 31)

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

jedne ili obje stranke iz postupka mirenja da pristaje (pristaju) da se neposredno na temelju tog akta može, radi ostvarenja dužne činidbe i nakon dospelosti obveze, provesti prisilna ovrha (čl. 54. st. 1 ZJB-a).³⁷ Posljedično, u izmjenama i dopunama Ovršnog zakona iz 2005. dopunjen je popis ovršnih isprava, kojem je dodana ovršna javnobilježnička odluka, ali i ovršna odluka arbitražnog suda, kao i nagodba sklopljena u postupku pred sudovima časti pri komorama u Republici Hrvatskoj (čl. 21. OZ-a iz 2005.).³⁸

Osim gore navedenih dopuštenih i valjanih oblika nagodbe, ona je mogla biti sastavljena i kao nagodba na kojoj je potpise stranaka ovjerio javni bilježnik, čime se u hrvatski pravni sustav uvela nova vrsta ovršne isprave, koja to svojstvo stječe na puno jednostavniji i jeftiniji način, jer se ne zahtjeva forma javnobilježničkog akta niti potvrda (solemnizacija) koja se s njime izjednačava te je znatno skuplja od same ovjere potpisa obaju stranaka. Postavljalo se pitanje pruža li brzina i pojeftinjenje stjecanja ovršnosti ujedno i jednaku pravnu sigurnost za ugovorne strane? U čl. 10. st. 1. ZM-a iz 2003. navodi se da izmiritelj, na zahtjev stranaka, sudjeluje u oblikovanju i izradi nagodbe, no ipak, kod ovjere se ne zahtijeva da i on ovjeri svoj potpis, što bi, posljedično, moglo dovesti do zlouporaba, jer zadatak izmiritelja ne prestaje postizanjem nagodbe, već tek izradom nagodbe u formi koja omogućuje njezinu brzu i jednostavnu provedbu.³⁹

Dana 17. veljače 2011. na snagu je stupio novi Zakon o mirenju (dalje: ZM iz 2011.). Ključni razlozi njegova donošenja su: praksa koja je pokazala nepotpunost i nedorečenost zakonskih rješenja, koji su se novim ZM-om iz 2011 nastojali ukloniti te obvezatnosti implementiranja Direktive Europske unije, koja sadrži razne preporuke vezane uz materiju mirenja, u hrvatski pravni sustav. Iako je pokušaj implementacije navedene Direktive u hrvatski pravni sustav prvo pokušao izmjenama i dopunama Zakona o mirenju od 30. lipnja 2009. U cilju skorog pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, ZM-om iz 2011 unose se odredbe o prekograničnom rješavanju sporova mirenjem, s odgovornim učinkom, koje će se primjenjivat nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji. Dakle, utvrđuje se primjena ZM-a iz 2011 na prekogranične sporove u građanskim i trgovačkim predmetima te se, također, taksativno nabrajaju sporovi koji ne mogu biti predmet mirenja, pa tako – porezni, carinski ili upravni sporovi ili sporovi koji se odnose na odgovornost države za čine ili propuste u obavljanju vlasti (čl. 21. ZM-a iz 2003.).⁴⁰

³⁷ Narodne novine, br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22.

³⁸ Narodne novine, br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04. i 88/05.

³⁹ *Op. cit.* (bilj. 33), Bilić, V., str. 145.-146.

⁴⁰ *Op. cit.* (bilj. 31), Dika, M.

Novim ZM-om 2011 dopunjuje se i definicija mirenja, pa je ono svaki postupak, bez obzira na to **provodi li se u sudu**, instituciji za mirenje ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više izmiritelja koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti nametanja obvezujućeg rješenje. Ovime se, za razliku od definicije ZM-a 2003., izričito obuhvaćaju i postupci mirenja pred sudovima (čl. 3. ZM-a iz 2011.).⁴¹

3.2. Mirenje (medijacija) prema Zakonu o parničnom postupku

Zakon o parničnom postupku (u nastavku: ZPP) mirenje je isprva uređivao odredbama čl.186.d do 186.g ZPP-a koje su stupile na snagu ZID ZPP-om iz 2008. Prema kojima je sud mogao tijekom cijeloga parničnog postupka strankama predložiti da spor riješe u postupku mirenja pri sudu, a ročište bi se održalo ako stranke na isto pristanu ili ako suglasno predlože spor riješiti mirnim putem pred sudom. Postupak mirenja vodio je sudac izmiritelj određen s liste sudaca izmiritelja koju utvrđuje predsjednik suda godišnjim rasporedom poslova (čl. 186. d ZPP-a iz 2008.). Stranke su u parničnom postupku mogle sporazumno predložiti mirenje pri nekom od centara za mirenje, u kojem trenutku bi sud zastao s postupkom do okončanja postupka mirenja pred izabranim centrom za mirenje. Ako mirenje ne uspije, sud koji je stranke uputio na mirenje nastavljao bi s parničnim postupkom (čl. 186. f ZPP-a iz 2008).⁴²

Novelom iz 2013. izričito je propisano da se na postupke mirenja koji se provode u sudovima na odgovarajući način primjenjuju odredbe zakona koji uređuje postupak mirenja (čl. 186.e st. 3. ZPP-a iz 2013.). Istim izmjenama i dopunama bilo je popisano da stranke mogu tijekom cijelog prvostupanjskog i drugostupanjskog postupka suglasno zatražiti od suda zastoj postupka radi pokušaja mirnog rješenja spora, bez obzira na način i forum rješavanja. Zastoj može trajati najduže godinu dana, a protekom tog roka sud po službenoj dužnosti nastavlja postupak (čl. 186. g ZPP-a iz 2013.). Zakon o izmjenama i dopunama ZPP-a koji je stupio na snagu 1. rujna 2019. značajno je izmijenio odredbe o postupku mirenja u parnici, pa se u cilju njegova promicanja i jačanja, uz već postojeće dobrovoljno mirenje, uvode i novi oblici obveznog mirenja.

ZPP propisuje da sud, tijekom cijelog parničnog postupka, može uvažavajući sve okolnosti, posebno interes stranaka i trećih osoba povezanih sa strankama te trajnost njihovih odnosa i upućenost jednih na druge, na ročištu ili izvan ročišta, rješenjem uputiti stranke da u roku od osam dana pokrenu postupak mirenja ili im predložiti rješavanje spora u postupku

⁴¹ Narodne novine, br. 163/03., 79/09., 18/11.

⁴² Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08,

mirenja (čl. 186.d. st. 1. ZPP-a).⁴³ Time se želi postići jačanje instituta mirenja, pa se postupovnim odredbama, osim načina upućivanja, propisuje i način postupanja, kao i pravna snaga nagodbe sklopljene u postupku medijacije.⁴⁴ Prema tome, ako sudac procijeni da je određeni predmet podoban za mirenje, s time će upoznati stranke, a ako stranke na to pristanu ili pak same predlože mirenje, upućuje ih sucu izmiritelju, određenom s liste sudaca izmiritelja koju utvrđuje predsjednik suda, koji provodi postupak mirenja (čl. 186.d. st. 4. ZPP-a).⁴⁵ Sastanak radi pokušaja mirenja određuje se bez odgode te se na njega pozivaju stranke, njihovi zastupnici i punomoćnici ako ih imaju (čl.186.d. st. 3. ZPP-a).⁴⁶ Pokretanje postupka mirenja sud strankama nalaže rješenjem koje je prema svom svojstvu rješenje o upravljanju postupkom, pa protiv njega stranke nemaju pravo ulaganja žalbe (čl.186.d, st. 11. ZPP-a).⁴⁷ S obzirom da u čl. 186. d st. 2. ZPP-a propisuje da gore spomenuto rješenje, sud može donijeti tijekom cijelog parničnog postupka, može se zaključiti da je na to ovlašten i u stadiju redovitih i izvanrednih pravnih lijekova.⁴⁸ Ako postupak mirenja ne završi sklapanjem nagodbe, izmiritelj u tom sporu ne smije sudjelovati u bilo kojem drugom svojstvu (čl. 186.d. st. 6. ZPP-a).⁴⁹

Uvođenjem analiziranog rješenja postiglo se znatno proširenje prijašnje odredbe prema kojoj je sud, tijekom cijelog parničnog postupka, strankama mogao samo predložiti rješavanje spora u postupku mirenja, dok ih sada može rješenjem uputiti na pokretanje postupka medijacije. Svakako, valja uzeti u obzir da, takva izmjena može uzrokovati i kvantno povećanje broja postupaka mirenja, što bi, posljedično, moglo utjecati i na vrijeme potrebno za zakazivanja prvog informativnog sastanka.

Važno je spomenuti da je pokušaj mirenja/pristup prvom informativnom sastanku prema ZPP-u obavezan ako sud uputi stranke na pokretanje postupka mirenja (čl. 186.d st. 1. ZPP-a).⁵⁰ te ako su obje stranke dionička društva ili pravne osobe kojima je većinski član Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (čl. 186.d. st. 8. ZPP-a).⁵¹

Odredbe ZPP-a koje propisuju mirenje, bilo obvezno ili dobrovoljno, kao način rješavanja sporova, izmijenjene su i Zakonom o izmjenama i dopunama ZPP-a koji je stupio na

⁴³ *Op. cit.* (bilj. 14)

⁴⁴ Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Vlada Republike Hrvatske, ožujak 2019.

⁴⁵ *Op. cit.* (bilj. 14)

⁴⁶ *Op. cit.* (bilj. 14)

⁴⁷ *Op. cit.* (bilj. 14)

⁴⁸ Siniša Triva i Mihajlo Dika, Zakon o parničnom postupku - redakcijski pročišćeni tekst s interpretativnim i komentarskim bilješkama i stvarnim kazalom, 24. izmijenjeno i dopunjeno izd. prema stanju na dan 26. listopada 2019., Narodne novine, Zagreb, 2019., str. 216.

⁴⁹ *Op. cit.* (bilj. 14)

⁵⁰ *Op. cit.* (bilj. 14)

⁵¹ *Op. cit.* (bilj. 14)

snagu 6. srpnja 2022., prema kojem je mirenje uređeno odredbama 186.d i 186.e, a čl. 186.f i 186.g su brisani.

Čl. 186.f ZPP-a propisivao je da će sud, ako stranke u parničnom postupku prilože sporazum kojim predlažu mirenje pri nekom od centara za mirenje, uputiti stranke da se u roku od osam dana obrate predloženom centru te će zastati s postupkom do okončanja postupka mirenja pred tim centrom. Ako mirenje uspije, stranke će pred sudom koji ih je uputio na mirenje zaključiti sudsku nagodbu, a ako ne uspije, pred istim će sudom nastaviti parnični postupak.⁵² Ova odredba brisana je aktualnim izmjenama jer za pokretanje postupka medijacije nije potrebno unaprijed sklopiti sporazum kojim se stranke obvezuju da će tom metodom rješavati buduće sporove, već se ona smatra pokrenutom prihvatom prijedloga za provođenje medijacije (čl. 13. st. 2. ZMRS-a).⁵³

Prema čl. 186.g ZPP-a stranke su, tijekom cijelog prvostupanjskog i drugostupanjskog postupka, mogle suglasno od suda zatražiti zastoj postupka radi pokušaja mirnog rješenja spora, bez obzira na način i forum rješavanja, u trajanju do godinu dana, koji se rok, na suglasni obrazloženi prijedlog stranaka, jednom mogao produžiti.⁵⁴ Ukidanjem ove odredbe, u svim slučajevima u kojima prema ZPP-u dolazi do zastoja postupka, na odgovarajući način, primjenjivat će se odredbe tog Zakona o prekidu postupka (čl. 215.a ZPP-a).⁵⁵

Navedeni članci brisani su u cilju sprečavanja da pokušaj mirenja uspori parnični postupak koji je već u tijeku. Smatralo se da sprečavanje zastoja parničnog postupka zbog pokušaja mirenja pred centrom, kao i onemogućavanje strankama traženja zastoja, izravno utječe na dinamiku rješavanja sporova u parničnom postupku, odnosno doprinosi bržem rješavanju istih te na kraju omogućuje sudu da postupak riješi u zakonom propisanim rokovima.⁵⁶

Posljednjom Novelom ZPP-a iz 2023. čl. 186.d također je pretrpio izmjenu, čime je zakonski tekst usklađen s ZMRS-om: mirenje je postalo medijacija, a uređeno je i upućivanje na informativni sastanak, što je dužnost suda prema čl. 10. ZMRS-a.

⁵² Šimić, T. i Rončević, V., Zakon o parničnom postupku u sudskoj praksi - Članak 186.f, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/>, pristupljeno: 10. svibnja 2024.

⁵³ Narodne novine, br. 67/23

⁵⁴ Šimić, T. i Rončević, V., Zakon o parničnom postupku u sudskoj praksi - Članak 186g., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/>, pristupljeno: 10. svibnja 2024.

⁵⁵ *Op. cit.* (bilj. 14)

⁵⁶ Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, drugo čitanje, P.Z.E. br. 264, uz članak 29.

3.3. Zakon o mirnom rješavanju sporova

3.3.1. Razlozi novog zakonodavnog uređenja

Zakonom o mirnom rješavanju sporova (u nastavku: ZMRS) koji je stupio na snagu 29. lipnja 2023. izvan snage je stavljen ZM iz 2011. U suprotnosti s njime, koji se također odnosi na sve vrste alternativnog rješavanja sporova, iz samog naziva novog Zakona, da se zaključiti njegova sveobuhvatnost. ZMRS-om se, također, pojam mirenje zamjenjuje međunarodno prepoznatim pojmom medijacije.

Nova zakonodavna regulativa donesena je u cilju unapređenja sustava mirnog rješavanja sporova te olakšanja pristupa mirenju i ubrzanja postupaka. Odredbe ZMRS-a primjenjuju se na mirno rješavanje sporova u Republici Hrvatskoj bez obzira na to imaju li stranke prebivalište ili boravište odnosno sjedište u Republici Hrvatskoj, u drugoj državi Europske unije ili u inozemstvu (čl. 1. st. 3. ZMRS-a).⁵⁷

Glavni razlog donošenja potpuno novog zakonodavnog okvira je nedostatak primjene mirenja u praksi. Zakon je donesen u cilju jačanja instituta mirenja kroz normativne izmjene, što je predviđeno u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021.-2026. kojim se osigurava provedba reformske mjere C2.5. R1 – povećanja učinkovitosti pravosudnog sustava za veće povjerenje građana u dijelu koji se odnosi na reformu instituta mirenja.⁵⁸ U Nacrtu prijedloga ZMRS-a istaknuto je kako i dalje nedostaje faktor povjerenja građana u mogućnost rješavanja sporova mirenjem te da i dalje imaju veće povjerenje u odluku suda.⁵⁹ Medijacija se promovira sporadičnim aktivnostima koje nisu dovoljno medijski popraćene, zbog čega građani nisu u dovoljnoj mjeri upućeni u sam institut i njegove prednosti. Također, dovoljno medijski eksponirani nisu niti izmiritelji, kao niti institucije za mirenje, što otežava da građani medijaciju prepoznaju kao primarni način rješavanja sporova.⁶⁰

Svrha ZMRS-a je stvoriti uvjete za sporazumno rješavanje sporova, radi izbjegavanja nepotrebnih i dugotrajnih parničnih postupaka te, također, osigurati ravnotežu između postupaka mirnog rješavanja spora i sudskog postupka.⁶¹ Pošto je poticanje mirenja u parničnom postupku postala sve češća praksa, ZMRS uvodi dužnost stranaka da prije pokretanja određenog parničnog sudskog postupka svoj spor pokušaju riješiti mirnim putem.

⁵⁷ Narodne novine, br. 67/2023

⁵⁸ Martinović, T., Kratak prikaz novog Zakona o mirnom rješavanju sporova, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/>, pristupljeno: 11. svibnja 2024.

⁵⁹ Nacrt prijedloga Zakona o mirnom rješavanju sporova, e-Savjetovanje, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=23058>, pristupljeno: 10.5.2024.

⁶⁰ Antić, I., Nova zakonodavna rješenja i tendencije u sustavu mirnog rješavanja sporova, Hrvatska udruga za mirenje, str. 2.

⁶¹ Vajda, A., Promjene koje donosi novi Zakon o mirnom rješavanju sporova, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/>, pristupljeno: 12. svibnja 2024.

3.3.2. *Konkretne izmjene zakonodavnog okvira*

ZMRS-om su široko definirana područja mirnog rješavanja sporova, pa obuhvaćaju svaki izvansudski ili sudski postupak kojim stranke nastoje sporazumno riješiti spor, uključujući medijaciju i strukturirane pregovore, odnosno zakonom propisane ili dogovorene postupke mirnog rješavanja spora u kojem stranke neposredno nastoje nagodbom riješiti svoj spor (čl. 4. st. 1. t. a) i t. c) ZMRS-a).⁶² Definiciji se na kraj dodaju i „drugi alternativni načini rješavanja sporova“, jer je Centrima za mirno rješavanje sporova omogućeno uključivanje u poticanje drugih metoda autonomnog rješavanja sporova. Medijacija je, dakle, oblik posredovanja u kojem stranke rješavaju vlastite sporove pod vodstvom i uz pomoć neovisne treće strane koja nema ovlast nametanja obvezujućeg rješenja.

Definicija medijatora ZMRS-om je sužena, pa je medijator osoba upisana u Registar medijatora koja na temelju sporazuma stranaka provodi medijaciju. Dakle, napušteno je stajalište prema kojem je medijator svaka osoba koja, na temelju sporazuma stranaka, provodi postupak medijacije, neovisno je li upisana u Registar medijatora ili nije, čime se znatno mijenja važan standard u medijaciji (čl. 4. st. 1. t. d), ZMRS-a),⁶³ a postaje nejasno i koji je položaj sudskih medijatora koji nisu upisani u Registar. Nadalje, da bi pravna osoba koja organizira medijaciju imala svojstvo institucije za medijaciju, mora biti upisana u Registar institucija za medijaciju (čl. 4. st. 1. t. e) ZMRS-a).⁶⁴ Sudski odjeli ne smatraju se institucijom za medijaciju, što je također bitno različito uređenje od uređenja iz ZM-a iz 2011.

Radi postizanja ciljeva navedenih u prijašnjem poglavlju, ZMRS propisuje osnivanje Centra za mirno rješavanje sporova (u nastavku: Centar), kao javne ustanove, sa sjedištem u Zagrebu te podružnicama u Osijeku, Rijeci i Splitu. Njihova glavna uloga bila bi promoviranje medijacije kao alternativnog i za stranke povoljnijeg postupka od formalnog sudskog postupka. Centar bi, također, bio ovlašten davati suglasnost institucijama za mirno rješavanje sporova te provoditi, samostalno ili u suradnji s ovlaštenim institucijama, stručno osposobljavanje i usavršavanje medijatora. U okviru Centra vodio bi se Registar medijatora te objavljivale informacije o mirnom rješavanju sporova. Usputno, uz sva spomenuta prava i dužnosti, Centar, kao i svaka od njegovih podružnica, poticali bi razvoj kulture mirnog rješavanja sporova.⁶⁵

Navedene novine, glede uvođenja Registra medijatora te institucija za medijaciju, kao i osnivanja Centra, naglašeno ističu tendencije institucionalnog oblikovanja sustava mirnog rješavanja sporova.

⁶² *Op. cit.* (bilj. 57)

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Op. cit.*, (bilj. 58).

Značajna novost, uvedena ZMRS-om, jest što pokušaj mirnog rješenja spora postaje procesna dužnost stranaka prije pokretanja parničnog postupka radi naknade štete, uz taksativno nabrojane iznimke, pa tako navedeno nije procesna dužnost stranaka u postupku radi naknade štete iz radnog odnosa te kad zbog nasilja nije razumno očekivati da bi stranke svojim pokušajem postigle mirno rješenje spora ili kad stranka koja postupak pokreće nije saznala prebivalište odnosno boravište druge stranke iako se u tom cilju obratila Centru (čl. 9. st. 1. st. 5. st. 6. ZMRS-a).⁶⁶ Kako su sporovi radi naknade štete zbog ozljeda na radu i profesionalne bolesti koju je radnik pretrpio obavljajući poslove za poslodavca česti u praksi, kritičari naglašavaju kako je, upravo takve sporove, prikladno rješavati medijacijom, jer se odgovornost poslodavca za štetu na radu i u vezi s radom prosuđuje po načelu objektivne odgovornosti u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu (čl. 25. st. 1.).⁶⁷ Njihovo brzo i sporazumno rješavanje doprinijelo bi kvaliteti radnog odnosa u kojem, zbog njegova trajnijeg karaktera, odugovlačenje s rješanjem spora može utjecati na radnu klimu, kao i na produktivnost, motiviranost i angažiranosti zaposlenika koji je ujedno i stranka u postupku.⁶⁸

Ako stranke spor nisu pokušale riješiti mirnim putem prije pokretanja parničnog postupka, a za to ne postoji opravdan razlog, sud će, po primitku odgovora na tužbu, stranke uputiti da u roku od 15 dana sudjeluju na informativnom sastanku o medijaciji. Tom odredbom uvedeno je dvostruko obvezno upućivanje, jer se stranke koje nisu pokušale spor riješiti mirnim putem, opetovano obvezuje, sad na prisustvovanje informativnom sastanku. Osim dužnosti pristupanja sastanku, u nazočnosti medijatora, stranke moraju protivnu stranku obavijestiti o svojim zahtjevima i prigovorima te činjenicama na kojima ih temelje, dok će medijator strankama objasniti prednosti rješavanja spora medijacijom te im pomoći u određivanju spornih i nespornih pitanja (čl. 10. st. 1. i st. 2. ZMRS-a). Medijacija mora biti okončana u roku od 60 dana od dana njezina početka te ne smije utjecati na održavanje zakazanih ročišta. O načinu dovršetka medijacije medijator će obavijestiti Centar i sud. Osim gore navedenog ovlaštenja, sud pred kojim je u tijeku parnični postupak ovlašten je tijekom cijelog postupka uputiti stranke da sudjeluju na informativnom sastanku o medijaciji, pokrenu medijaciju ili poduzmu drugu radnju radi mirnog rješavanja spora (čl. 10. st. 5. ZMRS-a). S obzirom da je, parnični sudac ovlasti iz čl. 10. ZMRS-a, dobio već izmjenama i dopunama ZPP-a iz 2019., postavlja se pitanje je li ZMRS uveo konstruktivne i kvalitetne izmjene ili je postupak medijacije pred sudovima isti onome prema čl. 186.d ZPP-a. Novelom ZPP-a iz 2023. sud je ovlašten stranke rješanjem

⁶⁶ *Op. cit.* (bilj. 57)

⁶⁷ Narodne novine, br. 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18

⁶⁸ *Op. cit.*, (bilj. 60), str. 5.

uputiti da sudjeluju na prvom informativnom sastanku o medijaciji ili da pokrenu postupak medijacije, čime je izmijenjena odredba ZPP-a iz 2019. prema kojoj je sud strankama mogao predložiti rješavanje spora u postupku mirenja ili ih uputiti na pokretanje postupka. Stranke su, dakle, prema takvom nalogu suda bile dužne, u propisanom roku od 8 dana, pokrenuti postupak medijacije, dok prema aktualnoj odredbi imaju samo obvezu pristupanja informativnom sastanku. Također, ako sud uputi na pokretanje postupka medijacije, stranke samostalno odabiru vrstu medijacijskog postupka, točnije žele li postupak započeti pred sudom pred kojim se vodi parnični postupak ili izvan suda u nekom od centara za medijaciju.

Osim spomenute opće ovlasti suca na upućivanje pokretanja postupka medijacije, ZPP propisuje i dužnost suda da po primitku odgovora na tužbu uputiti stranke da u roku od osam dana pokrenu postupak medijacije, ako su obje stranke ili dionička društva ili pravne osobe kojima je većinski član Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (čl.186. d, st. 8. ZPP-a). Prema ZMRS-u pokušaj mirnog rješenja spora, također, postaje procesna dužnost stranaka prije pokretanja parničnog postupka radi naknade štete. Spomenuta dužnost smatra se ispunjenom ako je između stranaka pokušaj mirnog rješavanja spora bezuspješno okončan ili ako je stranka obavijestila drugu stranku o svojim zahtjevima i prigovorima te činjenicama na kojima ih temelji te je pozvala suprotnu stranku na ispunjenje, a ova je takav prijedlog odbila ili se nije očitovala u roku od 15 dana od dana primitka prijedloga. Novelom ZPP-a iz 2019. strankama je omogućeno i da nakon podnošenja redovnog pravnog lijeka suglasno podnesu prijedlog za rješavanje spora u postupku mirenja pred sucem izmiriteljem suda nadležnog za odlučivanje o pravnom lijeku (čl. 186.e st. 1. ZPP-a). Bitno za napomenuti jest da se na postupke mirenja koji se provode u sudovima na odgovarajući način primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje postupak mirenja, dakle odredbe ZMRS-a.

ZMRS-om se proširuje definicija institucija za medijaciju, pa one predstavljaju institucije koje su Zakonom ovlaštene ili koje su dobile suglasnost Centra za provođenje obuke za medijatora i trenera i/ili za provođenje medijacije (čl. 7. st. 1. ZMRS-a). Centar će dati suglasnost za provođenje obuke za medijatora i trenera instituciji koja ima najmanje tri osposobljene osobe za provođenje obuke, odgovarajući prostor za provođenje obuke i usvojene programe obuke, a suglasnost za provođenje medijacije dat će instituciji koja ima najmanje tri medijatora i odgovarajući prostor za provođenje medijacije (čl. 7. st. 2. ZMRS-a). Centar o navedenom odlučuje rješenjem na koje se može izjaviti žalba Ministarstvu. Sve institucije koje su dobile suglasnost Centra upisati će se u Registar institucija za medijaciju koji se vodi pri Centru u elektroničkom obliku (čl. 7. st. 6. ZMRS-a).

ZMRS-om je reguliran i način snošenja troškova, pa izričito propisuje da ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, svaka snosi svoje troškove, a troškove postupka medijacije i informativnog sastanka o medijaciji stranke snose na jednake dijelove, odnosno u skladu s posebnim zakonom ili pravilima institucija za medijaciju (čl. 26. st. 1. ZMRS-a).⁶⁹ Propisano je i da troškovi informativnog sastanka o medijaciji, kao i troškovi medijacije koja nije dovršena sklapanjem nagodbe, ulaze u parnične troškove u slučaju da stranke koje su upućene na informativni sastanak o medijaciji ne pristanu na medijaciju ili, pak, nakon dovršetka postupka medijacije pokrenu parnični postupak (čl. 26. st. 2. ZMRS-a).⁷⁰ Prenošnjem troškova neuspješno provedene medijacije u troškove sudskog postupka, nastoji se potaknuti stranke na mirno rješavanje spora bez potrebe za vođenjem sudskog postupka.

4. STATISTIKA PROVEDENIH POSTUPAKA MEDIJACIJE NA SUDOVIMA

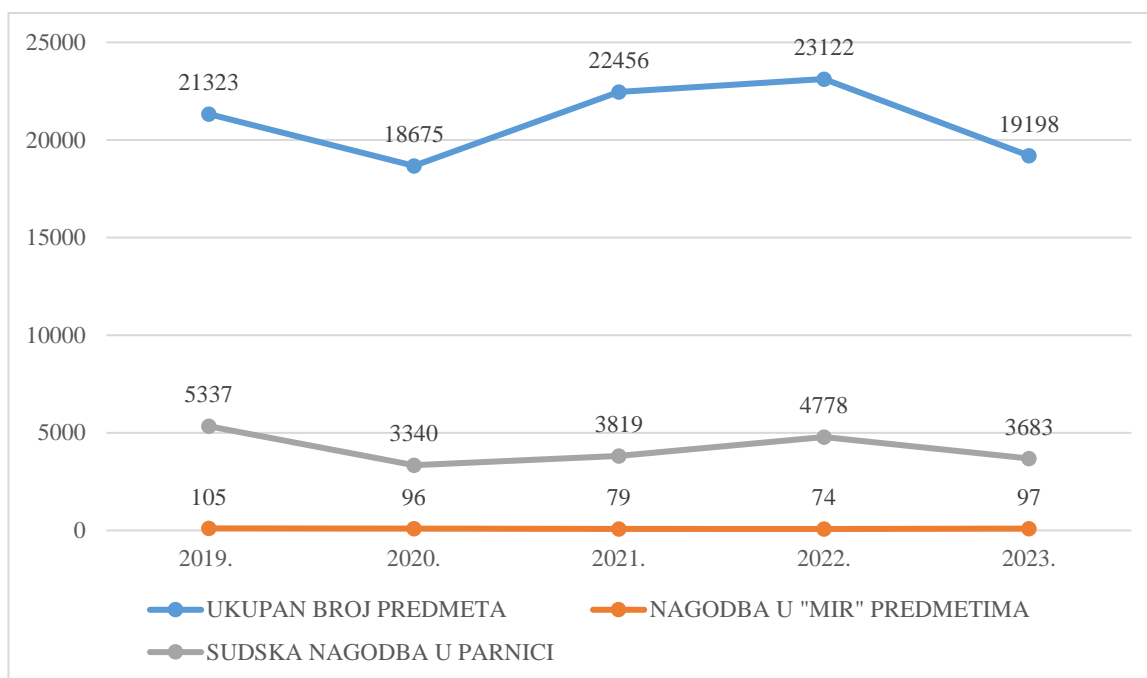
4.1. Uspješnost medijacije kroz prikaz riješenih predmeta prema vrsti odluke

4.1.1. Parnični predmeti

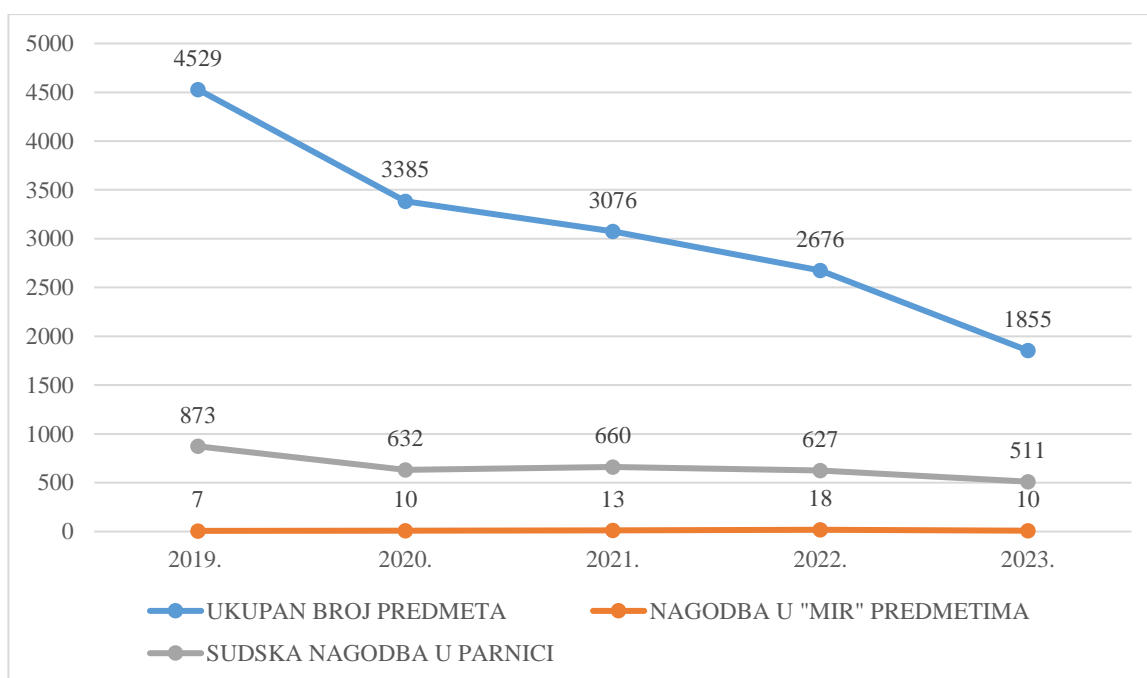
U odnosu na parnične predmete pred svim općinskim i trgovačkim sudovima u promatranom razdoblju od 1. siječnja 2019. do 31. ožujka 2024. pristiglo je ukupno 129.969 parničnih predmeta, u kojima je tijekom parničnog postupka sklopljeno ukupno 542 sudske nagodbe u predmetima „Mir“, što predstavlja 0,4% od njihova ukupnog broja. Za napomenuti je da su, istovremeno, u svim navedenim parničnim predmetima, neovisno o gore spomenutim nagodbama u predmetima „Mir“, postignute čak 25.423 sudske nagodbe, odnosno 19,5% (prikaz: Graf 1 i Graf 2).

⁶⁹ *Op. cit.* (bilj. 57)

⁷⁰ *Op. cit.* (bilj. 57)

Graf 1: Medijacija u parničnim predmetima pred općinskim sudovima

Graf 2: Medijacija u parničnim predmetima pred trgovačkim sudovima

Brojke dobivene analizom statističkih podataka ukazuju da je, za sada, mirno rješavanje sporova sklapanjem sudske nagodbe u parničnom postupku još uvijek dominantnije u odnosu na nagodbe u „Mir“ predmetima. Razlozi takvog trenda sigurno su višestruki, međutim za pretpostaviti je da se u najvećem dijelu odnose na nedovoljnu informiranost stranaka o samom postupku medijacije, kao i o karakteristikama i prednostima koje on donosi u odnosu na ostale postupke. Nadalje, sudska nagodba, također, nažalost bilježi negativan trend, što je vidljivo iz

drastičnog pada njezina sklapanja u parničnim predmetima unazad 5 godina. Radi konkretiziranja iznesenog navodim kako je u 2023. na općinskim sudovima sklopljeno čak 1.654 nagodbe manje nego u 2019., što predstavlja negativan pad od skoro 31%.

Za razliku od općinskih sudova, zaključuje se da je u periodu od 2019. do 2023. broj pristiglih predmeta na trgovačkim sudovima u konstantnom padu, a posljedično tome smanjuje se i broj sklopljenih nagodba u parnici. Iako je, u odnosu na ukupan broj predmeta, broj onih riješenih nagodbom u „Mir“ predmetima neznatan, vidljivo je da je isti u pozitivnom rastu od 2019. Važno je istaknuti da je u 2019. taj broj predmeta predstavljao samo 0,15% sudske statistike, dok je u 2022. porastao na 0,67% ukupne statistike trgovačkih sudova.

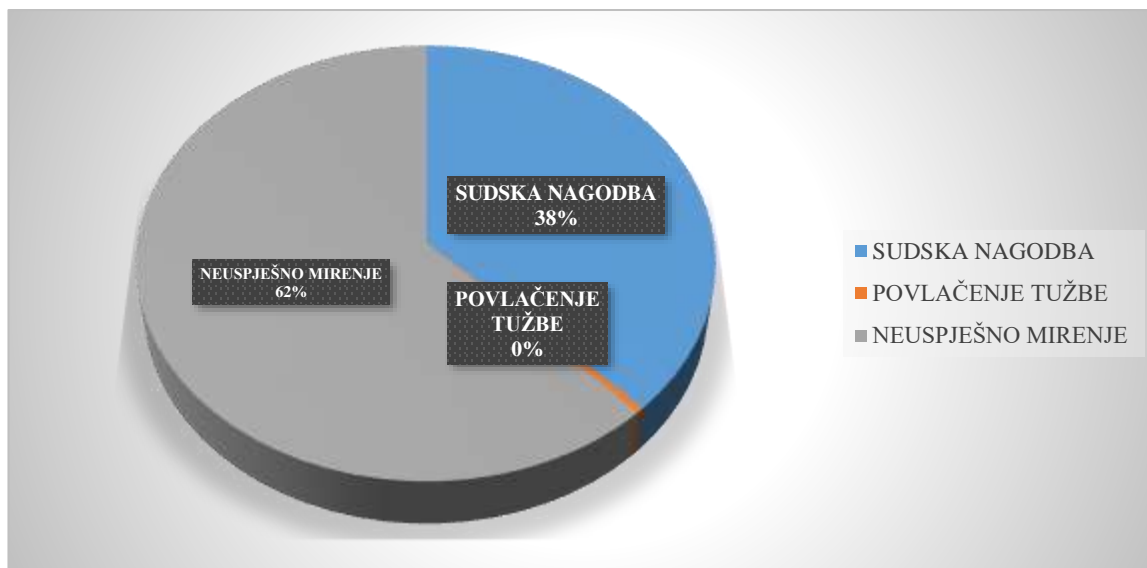
4.1.2. Sudski predmeti zaprimljeni po prijedlogu za medijaciju

U promatranom periodu od 1. siječnja 2019. do 31. ožujka 2024. na svim općinskim i trgovačkim sudovima zaprimljeno je ukupno 2.577 predmeta medijacije. Radi pojašnjenja i lakšeg razumijevanja naglašava se da brojka ne prikazuje parnične predmete, već se radi o predmetima koji su izvorno označeni i upisani u upisnik mirenja o prijedlogu za medijaciju. Od navedenog broja predmeta medijacija je uspješno okončana u ukupno 964 predmeta, odnosno u njih 37,4 %.

Od 1.861 zaprimljenog predmeta na općinskim sudovima medijacije je uspješno okončana sklapanjem sudske u njih 701, a povlačenjem tužbe u parnici u 8 predmeta. Dakle, možemo reći da je, od ukupnog broja predmeta, medijacija rezultirala uspjehom u njih 709, odnosno 38% (v. *Tablicu 1* i *Graf 3*).

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Medijacija uspješna – povlačenjem tužbe	2	3	--	1	1
Medijacija uspješna – sudska nagodba	148	130	108	117	153
Obustava postupka	39	31	43	35	58
Vraćanje predmeta parničnom sucu	1	5	2	3	2

Tablica 1: Statistika medijacije na općinskim sudovima (2019. – 2024.)

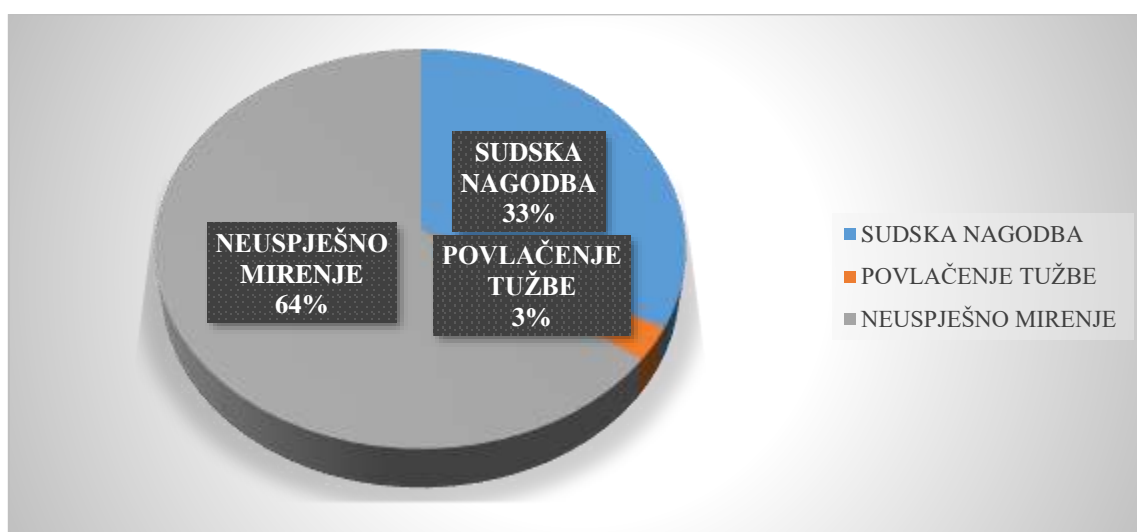

Graf 3: Uspješnost medijacije na općinskim sudovima u postotnom prikazu

U odnosu na trgovačke sudove u promatranom razdoblju bilo je ukupno 716 predmeta medijacije, od kojih je sklapanjem sudske nagodbe ili povlačenjem tužbe u parnici uspješno okončano ukupno 255 predmeta, odnosno 35,6% predmeta, dok je u ostalih 64,4% predmeta došlo do obustave postupka ili vraćanja predmeta parničnom sudu. (v. Tablicu 2 i Graf 4).

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Mirenje uspješno – povlačenjem tužbe	--	3	10	4	2
Mirenje uspješno – sudska nagodba	19	27	35	39	101
Obustava postupka	16	71	71	33	39
Vraćanje predmeta parničnom sudu	2	7	1	4	3

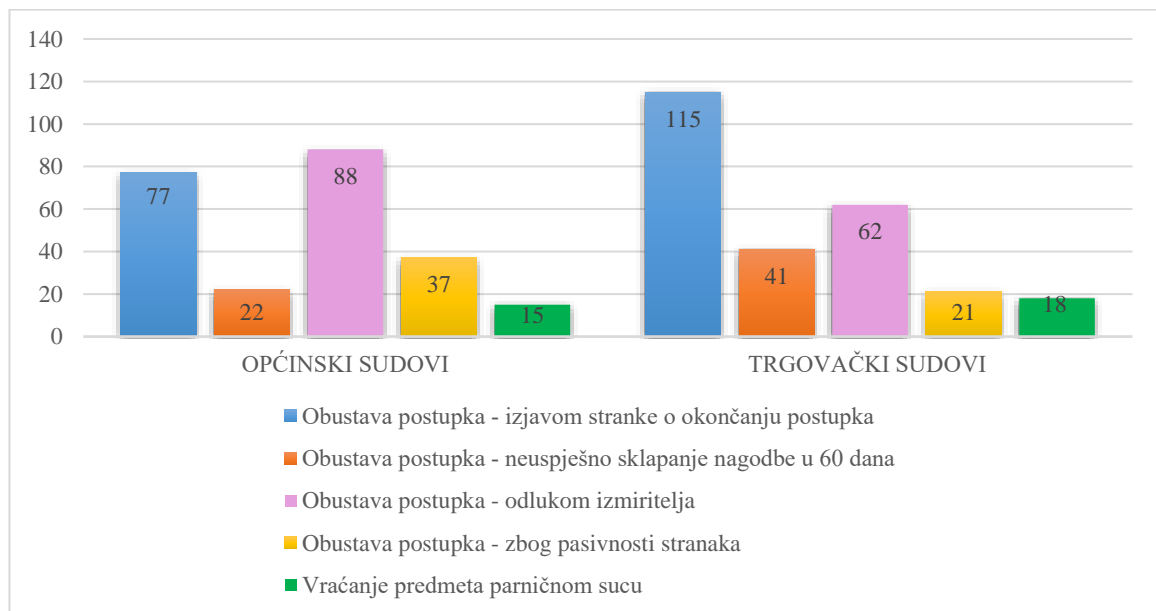
Tablica 2: Statistika medijacije na trgovačkim sudovima (2019. – 2024.)

Graf 4: Uspješnost medijacije na trgovačkim sudovima u postotnom prikazu

Analizirajući prikazane grafikone može se zaključiti kako u promatranom razdoblju od proteklih 5 godina općinski i trgovački sudovi bilježe vrlo sličan trend u postupcima medijacije koji su u više od 60% slučajeva rezultirali neuspjehom. Sklapanje sudske nagodbe je za 4% uspješnije na općinskim, nego na trgovačkim sudovima, a povlačenje tužbe je u konstantnom negativnom trendu na općinskim, u odnosu na trgovačke sudove, koji bilježe čak 3% okončanja spora upravo povlačenjem tužbe.

U preostalom broju od 1.152 predmeta mirenja, u periodu od 2019. do kraja 2023., na općinskim sudovima ono je bilo neuspješno iz brojnih razloga, od kojih su neki: obustava postupka radi izjave stranke, neuspješno sklapanje nagodbe u roku od 60 dana, odluka izmiritelja i razni drugi. Isti negativni trend, od 461 predmeta, prisutan je i na trgovačkim sudovima Republike Hrvatske, pri čemu napominjem da u prikazanu statistiku nije uključen Visoki trgovački sud Republike Hrvatske (*Graf 5*).

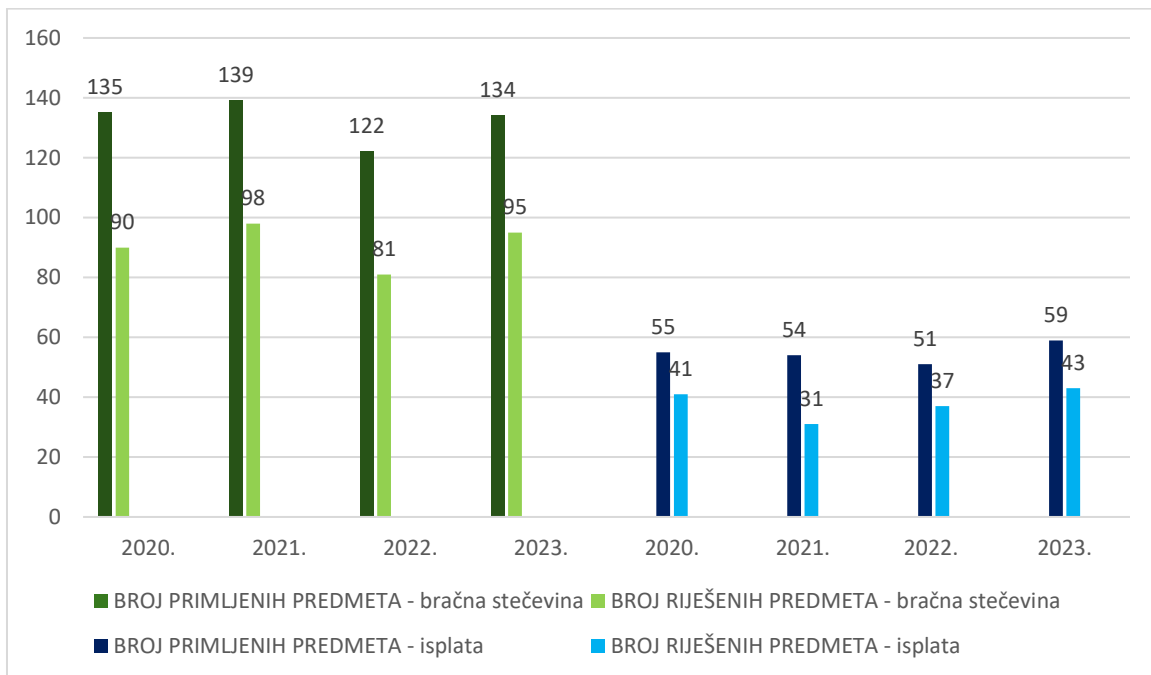

Graf 5: Negativan trend medijacije

4.2. Predmeti medijacije na općinskim i trgovačkim sudovima prema vrsti spora

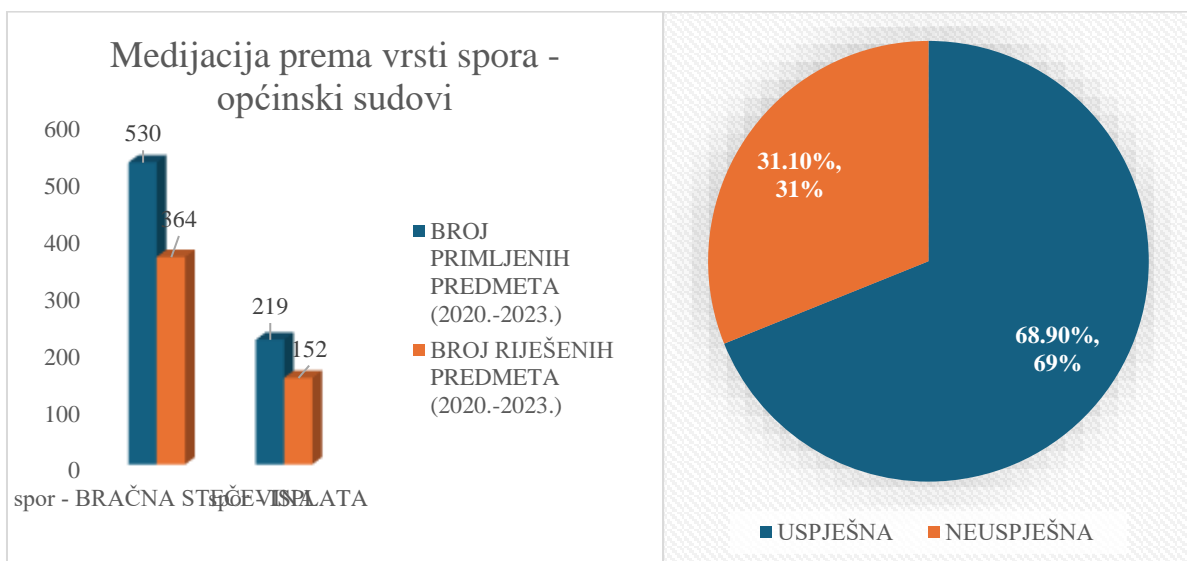
U odnosu na analizu predmeta medijacije prema vrstama spora, zaprimljenih u promatranom razdoblju, u odnosu na općinske sudove može se zaključiti da je najveći broj predmeta mirenja zaprimljen, kao i riješen u obiteljskim sporovima oko brančne stečevine te u obveznopravnim predmetima isplate (*Graf 6*). Na trgovačkim sudovima mirenje je u najvećem postotku riješeno u zaprimljenim predmetima javnog bilježnika po prigovoru na rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave (*Graf 7*).

4.2.1. Uspješnost medijacije na općinskim sudovima s naglaskom na vrstu spora

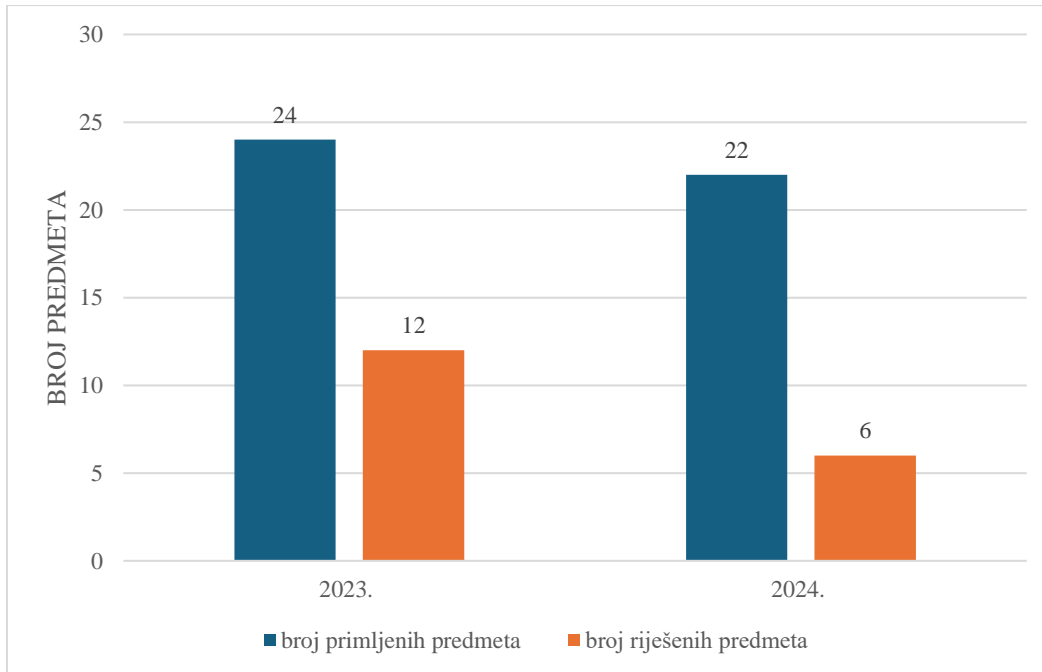
Graf 6.: Medijacija prema vrsti spora – općinski sudovi

Prikazani statistički podacima pokazuju kako je u periodu od 2020. do 2023. medijacija uspješno okončana u 68,6% predmeta bračne stečevine te u 69,4% predmeta isplate. Prema tome, ona je bila neuspješna u otprilike 31,1% predmeta. Nadalje trend sklapanja nagodbe u postupku medijacije u zbroju navedenih predmeta stagnira, jer je u 2023., u odnosu na 2022., pristiglo 20 predmeta više te je točno isto toliko više predmeta uspješno okončano medijacijom.

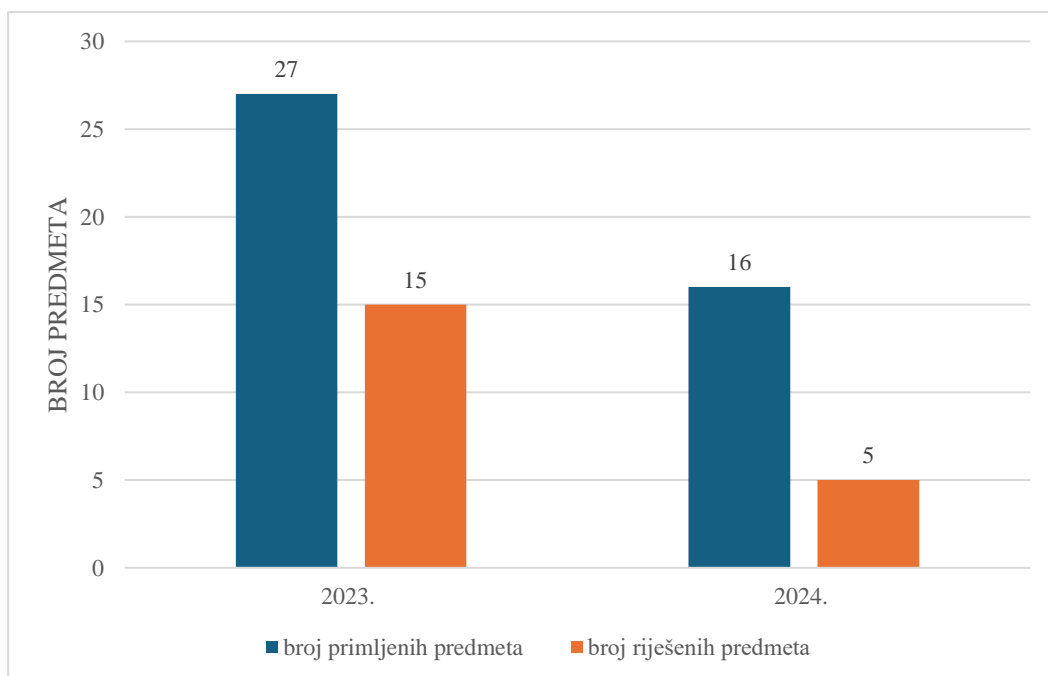

Graf 7: Medijacija prema vrsti spora – općinski sudovi i Uspješnost medijacije

S obzirom da je ZMRS-om u sporovima radi naknade štete uveden obvezan pokušaj mirnog rješavanja spora ili, podredno, obvezno sudjelovanje na informativnom sastanku o medijaciji, svakako je važno spomenuti i analizirati statistiku predmeta naknade štete u periodu od stupanja ZMRS-a na snagu do danas (vidi: Graf 8. i Graf 9.).

Graf 8.: Predmeti naknade štete na općinskim sudovima (2023.- 31.3.2024.)

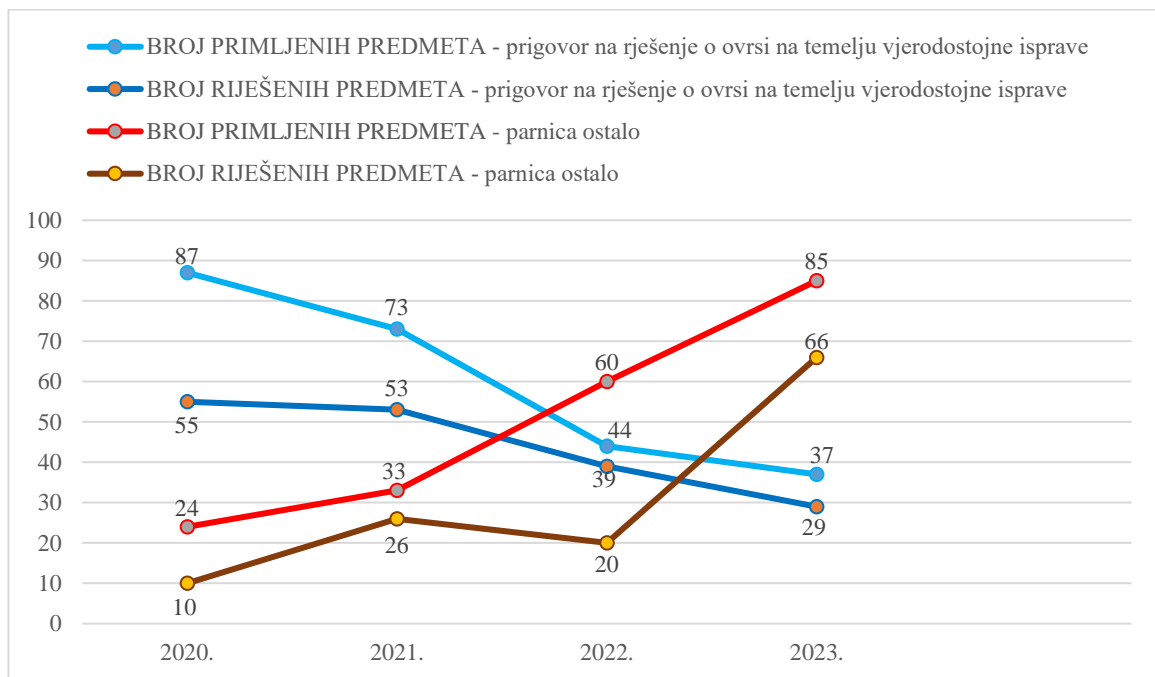

Graf 9.: Predmeti naknade štete na trgovačkim sudovima (2023. - 31.3.2024.)

U 2023.-u iz prethodne godine prenesena su samo 3 predmeta naknade štete, a prema prikazu Grafikona 4. vidi se kako je 50% zaprimljenih predmeta naknade štete uspješno riješeno

medijacijom. Ipak, ostalih pola predmeta preneseno je na rješavanje u 2024. Prema tome, zaključuje se kako je u 2024. više predmeta preneseno, nego što je zapravo zaprimljeno novih prijedloga za medijaciju. Od ukupnog broja samo je 6 predmeta uspješno riješeno medijacijom, što je manje od 30%, ali ako uzmemo u obzir da statistički podaci prikazuju samo prva tri mjeseca 2024., postotak uspješnosti medijacije u ovim vrstama sporova nije uopće zanemariv. Na trgovačkim sudovima od ukupnih 27 predmeta naknade štete, medijacija se uspješno zabilježena u njih čak 15, dakle u 55% predmeta. Od 11 prenesenih predmeta iz 2023. te 5 novo zaprimljenih do 31. ožujka 2024. njih 5 je uspješno riješeno medijacijom. Nažalost, s obzirom na nedostatak statističke analize devet mjeseci 2024. teško je zaključiti kakav je trend postavila, točnije koji će trend, u nadolazećem periodu, postaviti nova odredba ZMRS-a.

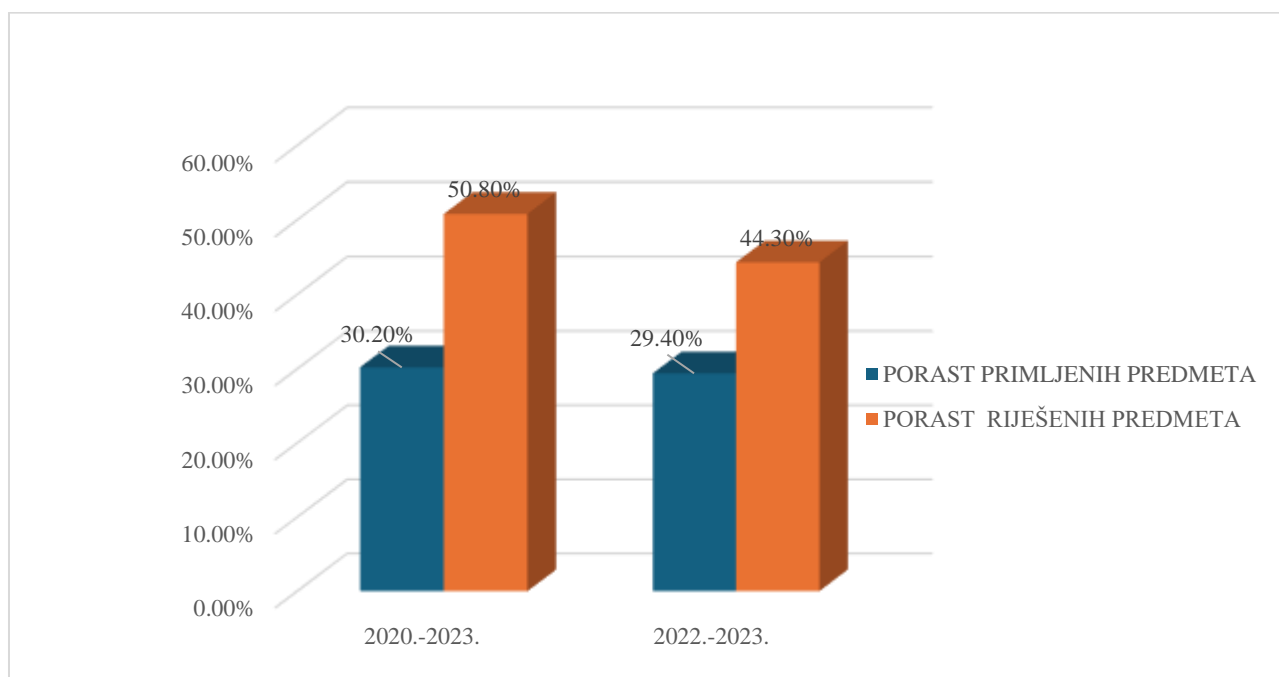
4.2.2. Uspješnost medijacije na trgovačkim sudovima s naglaskom na vrstu spora

Graf 10.: Medijacija prema vrsti spora - trgovački sudovi

Prikazani grafikon ukazuje na znatan porast priljeva predmeta medijacije u ostalim parnicama koje se vode pred trgovačkim sudovima u Republici Hrvatskoj, pa u periodu od 2020. do 2023. taj porast iznosi čak 30,2%, a samo u periodu od jedne godine (2022. - 2023.) zaprimljeno je 29,4% više predmeta. Također, s porastom pristiglih predmeta, uspješno je rastao i broj predmeta riješenih medijacijom, koji se u periodu od proteklih 5 godina povećao za 50,8%. Do najvećeg porasta predmeta uspješno riješenih medijacijom došlo je u 2023. u kojoj je, u odnosu na 2022., njome riješeno 44,3% više predmeta, s obzirom da je u 2022. medijacija

bila uspješna u njih 33,3%, a u potonjoj godini ostali sporovi na trgovačkim sudovima u čak 77,6% predmeta medijacije njome su uspješno riješeni (prikaz: Graf 11.).

Graf 11.: Porast broja primljenih i riješenih predmeta

4.3. Trend koji u odnosu na uspješnost medijacije postavlja Zakon o mirnom rješavanju sporova

U cilju dobivanja trenda koji Zakon o mirnom rješavanju sporova donosi u pogledu priljeva predmeta mirenja na sudove u Republici Hrvatskoj osvrnut ću se na analizu tablica Ministarstva pravosuđa i uprave u periodu stupanja ZMRS-a na snagu. Dakle, analizirano razdoblje, na koje se stavlja naglasak, je 1. srpnja 2023. do 31. ožujka 2024.

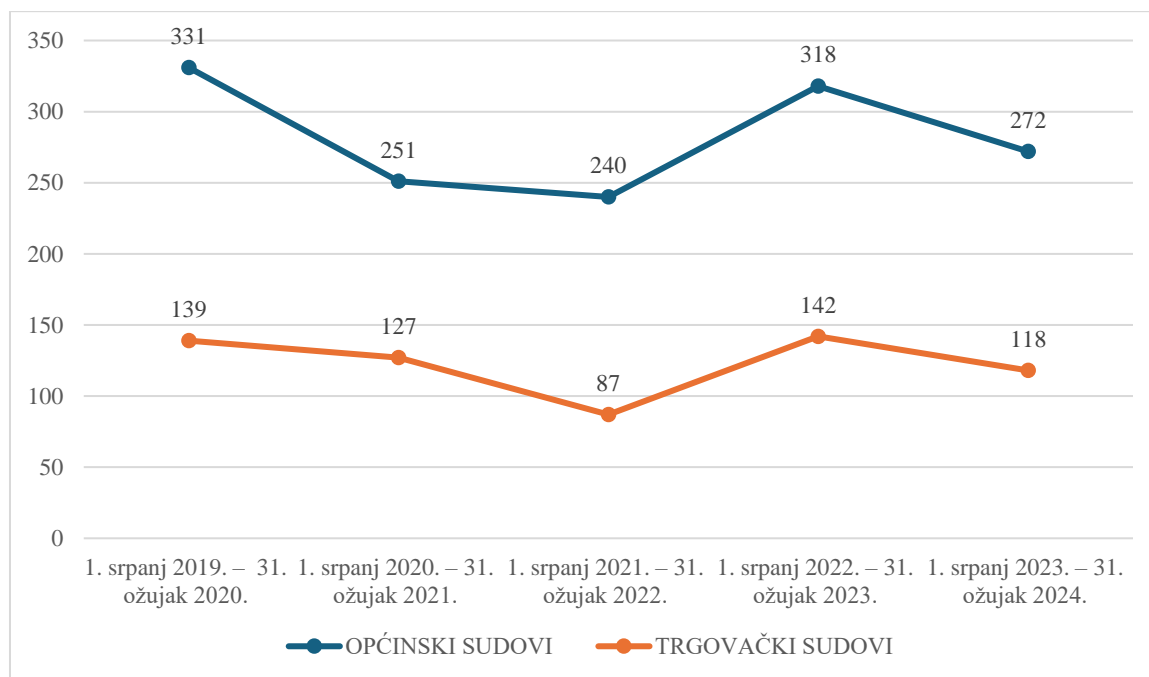
	Srpanj	Kolovoz	Rujan	Listopad	Studeni	Prosinac	Siječanj	Veljača	Ožujak	UKUPNO
1.7.2019. – 31.3.2020.	21	5	36	35	36	45	40	69	44	331
1.7.2020. – 31.3.2021.	25	17	33	28	34	14	19	34	47	251
1.7.2021. – 31.3.2022.	24	4	26	41	32	23	16	34	40	240
1.7.2022. – 31.3.2023.	19	4	26	43	34	36	38	64	54	318
1.7.2023. – 31.3.2024.	1	10	36	42	39	21	26	39	58	272

Tablica 3.: Statistički prikaz primljenih predmeta medijacije na općinskim sudovima (relevantno razdoblje 1. srpanj – 31. ožujak)

	Srpanj	Kolovoz	Rujan	Listopad	Studeni	Prosinac	Siječanj	Veljača	Ožujak	UKUPNO
1.7.2019. – 1.3.2020.	3	--	3	9	34	27	15	31	17	139
1.7.2020. – 1.3.2021.	8	9	25	14	26	16	8	7	14	127
1.7.2021. – 1.3.2022.	13	3	11	17	8	7	--	5	23	87
1.7.2022. – 1.3.2023.	14	4	17	11	11	34	4	25	22	142
1.7.2023. – 1.3.2024.	1	10	21	10	13	17	13	15	18	118

Tablica 4: Statistički prikaz primljenih predmeta medijacije na trgovačkim sudovima (relevantno razdoblje 1. srpanj – 31. ožujak)

U promatranom razdoblju od 1. srpnja početne godine, pa do 31. ožujka završne godine računanja zaključuje se kako je do najvećeg priljev predmeta došlo u 2019. te u godini prije stupanja ZMRS-a na snagu, točnije u obračunskom periodu od 9 mjeseci, počevši od sredine 2022. Sukladno navedenom, u razdoblju od 1. srpnja 2022. do 31. ožujka 2023., na općinskim sudovima, zaprimljeno je 24,5% više predmeta medijacije, nego u prethodnom obračunskom razdoblju, a na trgovačkim sudovima došlo je do povećanja za čak 38,7%.

Graf 12.: Primljeni predmeti mirenja – 1. srpanj - 31. ožujak

Prema prikazu linearnog grafikona zaključuje se kako je od stupanja na snagu ZMRS-a došlo do pada priljeva predmeta medijacije. Postotak zaprimljenih predmeta na općinskim sudovima pao je za 14,4%, dok trgovački sudovi bilježe još veći pad od 20,3%.

Zanimljivo je istaknuti kako je u periodu od 1. siječnja 2023. do 1. srpnja 2023., dok je na snazi još uvijek bio ZM iz 2011, na općinskim sudovima zaprimljeno 239 predmeta mirenja, a na trgovačkim 119 predmeta, dok je brojka vidno pala stupanjem na snagu ZMRS-a, pa su u periodu od 1. srpnja 2023. do 31. prosinca 2023. općinski sudovi zabilježili 149, a trgovački 72

predmeta medijacije. Prema iznesenim podacima, moglo bi se zaključiti kako je došlo do pada broja predmeta medijacije zaprimljenih po prijedlogu. Navedeno bi se možda moglo djelomično prepisati i brojnim novinama koje Zakon donosi te prilagodbi struke na isti. U srpnju 2023., kad je ZMRS stupio na snagu, zaprimljeno je samo 2 predmeta mirenja, od kojih jedan na Općinskom sudu u Rijeci, a drugi na Trgovačkom sudu u Zagrebu, dok period prilagodbe odmiče, u ožujku 2024. na trgovačkim sudovima zaprimljeno je 18, a na općinskim 58 predmeta medijacije.

5. ZAKLJUČAK

Alternativni i mirni načini rješavanja sporova od kojih je, u ovom radu, naglasak na medijaciji, od velike su važnosti i značaja u rasterećenju pravosudnog sustava, kao i u poboljšanju njegova funkcioniranja. Vraćajući se na empirijsku analizu, može se primijetiti kako su unazad pet godina pokrenuti postupci medijacije označeni manjim troznamenkastim brojevima, a oni uspješni bilježe se u još neznatnijem postotku.

Reforma i jačanje instituta mirenja kroz normativne izmjene predviđena je u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, u dijelu koji se odnosi na reformu instituta mirenja, a Zakon o mirnom rješavanju sporova donesen je jer su njegovi predlagači primijetili brojne nedostatke primjene medijacije u praksi.

Iako statistički podaci ukazuju na negativan trend ZMRS-a na zaprimanje predmeta mirenja, u rasponu od 20% do 40%, navedeni Zakon predviđa osnivanje Centra koji bi, kroz ostvarivanje zakonske svrhe, trebao pozitivno utjecati na jačanje svijesti i motivacije pri primjeni sporazumnog rješavanja sporova te olakšati pristup alternativnim metodama rješavanja sporova, pa podredno i medijaciji. Naravno, valja napomenuti da će postizanje željene svrhe, prema novinama koje ZMRS donosi, uvelike ovisiti o kompetencijama, programima i rezultatima Centra kao regulatora.

Izbor i provođenje medijacije prije, tijekom i poslije parničnog postupka ovim Zakonom, u skladu s temeljnim načelom dobrovoljnosti, u pravilu nije nametnuto kao obveza. Važno je istaknuti da će, ipak, u nekim slučajevima propisanim ZMRS-om, a podredno i ZPP-om, pokušaj rješenja spora mirnim putem biti obavezan, a ako stranke isto nisu pokušale, sud će ih uputiti na sudjelovanje na prvom informativnom sastanku o medijaciji. Stranke su takvom sastanku dužne prisustvovati, u suprotnom, će izgubiti pravo tražiti naknadu daljnjih troškova postupka pred sudom prvog stupnja. Glede novog pristupa, važno je razmisliti o pitanju hoće li takvo blago obvezivanje stranaka na mirenje, koje bi po prirodi trebalo biti dobrovoljno i neformalno, postići željenu svrhu.

Prema dobivenim rezultatima analize parničnih predmeta u periodu od proteklih 5 godina, sudske nagodbe u „Mir“ predmetima zauzimaju tek 0,4% sudske statistike općinskih sudova, dok je izvan navedenih predmeta sklopljeno čak 19,5% sudskih nagodbi. Prikazano ukazuje na, i dalje postojanu, neinformiranost javnosti o alternativnim i mirnim načinima rješavanja sporova, koja podredno utječe na aktualnost medijacije i njezinu uspješnu primjenu u praksi. Prema analiziranim podacima Ministarstva pravosuđa i uprave glede predmeta po zaprimljenim prijedlozima za mirenje može se uočiti da općinski, kao i trgovački sudovi bilježe uspješnost medijacije u manje od 40% zaprimljenih predmeta. U analizi se primjećuje da je na općinskim sudovima najučestalija obustava postupka odlukom izmiritelja te iznosi čak 36,8%, dok trgovački sudovi bilježe najveći postotak obustava postupka izjavom stranke o okončanju postupka, točnije u 44,7% zaprimljenih predmeta. Na obje vrste sudova u svega 6,3% zaprimljenih predmeta medijacije na općinskim sudovima te u 7% predmeta trgovačkih sudova zabilježeno je vraćanje predmeta parničnom sucu.

Odgovarajuće provedena i uspješna medijacija ima posebnu važnost uzimajući u obzir činjenicu da se, za razliku od sudskog postupka, većina sporova riješi uz manje troškove te veće zadovoljstvo obiju strana. Dakle, sklapanje nagodbe tijekom postupka medijacije strankama štedi mnogo vremena i troškova koji bi inače nužno nastali da se spor rješavao sudskim putem u parničnom postupku.

Provedena statistička analiza ukazuje da je na općinskim sudovima postupak medijacije najuspješniji u zaprimljenim predmetima bračne stečevine te iznosi skoro 70%, dok je broj uspješnih medijacija u ostalim neodređenim parnicama na trgovačkim sudovima u konstantnom rastu koji je u odnosu na 2019. premašio nešto više od 50%. U 2023. na općinskim sudovima zaprimljeno je 134 prijedloga medijacije u predmetima bračne stečevine, a njih čak 95 uspješno je okončano, dok je u istoj godini zaprimljeno samo 24 prijedloga medijacije u predmetima naknade štete. Stoga, se postavlja pitanje zašto ZMRS propisuje obvezan pokušaj mirnog rješenja spora za predmete čiji je postotak zastupljenosti po medijaciji u vrlo malom postotku.

Zaključno, aktualno rješenje hrvatskog zakonodavstva glede upućivanja na medijaciju potrebno je unaprijediti u praksi. U postizanju željenog cilja, poticanje medijacije ne smije ostati samo na normativnoj razini, već su potrebne pozitivne i učinkovite promjene na razini implementacije. Medijacija je važna te u većini slučajeva korisna. Međutim, treba imati na umu da ona ipak nije univerzalan lijek za sve sporove. Prema podacima dobivenim empirijskom analizom zaključuje se kako je medijacija, na općinskim sudovima, vrlo uspješna u predmetima bračne stečevine, kao i, u malo manjem postotku, u predmetima isplate. Nadalje, u periodu od 2022. do kraja 2023. zabilježen je znatan porast predmeta medijacije u parnicama pred

trgovačkim sudovima, pa bi se njezino provođenje svakako trebalo poticati u svim navedenim vrstama predmeta, što bi dodatno doprinijelo povećanju broja uspješno riješenih predmeta, kao i rasterećenju sudova.

Sukladno tome, osim nužne edukacije sudaca i odvjetnika, potrebna je i veća upućenost šire javnosti u cilju razvijanja kulture medijacije i svijesti o njezinu postojanju. Implementacija medijacije u dublje pore svakodnevnog života i učestalih sporova, uvelike bi doprinijela spoznaji o medijaciji, kao i njezinim benefitima te bi posljedično i pozitivno utjecala na povećanje broj sporova okončanih medijacijom. U postizanju tog cilja, sudovi bi trebali, osim korištenja mogućnosti upućivanja na pokretanje medijacije, prije svega, stranke prije upuštanja u svaki parnični postupak, upoznati s prednostima rješavanja spora medijacijom. Sudovi bi trebali biti konkurentni u rješavanju predmeta medijacije te svojom brzinom, efikasnošću i nižim troškovima postupka motivirati stranke u svakodnevnim sporovima, a pogotovo u predmetima koji bilježe velik uspjeh medijacije, na pokretanje postupka te rješavanje sporova mirnim putem.

6. LITERATURA I PROPISI

Literatura

Antić, I., Nova zakonodavna rješenja i tendencije u sustavu mirnog rješavanja sporova, Hrvatska udruga za mirenje,

Bilić, V., Alternativno rješavanje sporova i parnični postupak, 2008., doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb,

Braut Filipović, M., Čulinović-Herc, E. i Šimac, S. (2024). Rješavanje sporova u obiteljskim trgovačkim društvima medijacijom. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 45 (1), 153-176., <https://doi.org/10.30925/zpfsr.45.1.8>,

Dika, M., Građansko parnično pravo, Sudske odluke i sudska nagodba, IX. knjiga, Zagreb, Narodne novine, 2013.,

Glasser, U., Corporate Mediation in Germany, European Company Law 14, br. 2 (2017)

Japunčić, T., Mirenje kao alternativni način rješavanja sporova u Republici Hrvatskoj, Pravnik časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 50. No. 100., 2016.,

Martinović, T., Kratak prikaz novog Zakona o mirnom rješavanju sporova, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/>, pristupljeno: 11. svibnja 2024.,

Sajko, K., Hrvatski Zakon o mirenju iz 2011. Neka hrvatska i europska otvorena pitanja i rješenja, Informator Br. 5945 od 26. veljače 2011., preuzeto s: <https://informator.hr/profil>,

Šimić, T. i Rončević, V., Zakon o parničnom postupku u sudskoj praksi - Članak 186f., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/>, pristupljeno: 10. svibnja 2024.,

Šimić, T. i Rončević, V., Zakon o parničnom postupku u sudskoj praksi - Članak 186g., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/>, pristupljeno: 10. svibnja 2024.,

Šimac, S. (2006). Mirenje – alternativni način rješavanja sporova. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 27. (1.), 611-632., preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/8219>

Šimac, S., Mirenje kao generator promjena u pravosudnom sustavu i pravnoj profesiji, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet Zagreb, 2013.,

Triva, S. i Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, VII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb: Narodne novine, 2004.

Triva, S. i Dika, M., Zakon o parničnom postupku - redakcijski pročišćeni tekst s interpretativnim i komentarskim bilješkama i stvarnim kazalom, 24. izmijenjeno i dopunjeno izd. prema stanju na dan 26. listopada 2019., Narodne novine, Zagreb, 2019.,

Uzelac, A., Aras, S., Maršić, M., Mitrović, M., Kauzlarić, Ž. i Stojčević, P. (2010). Aktualni trendovi mirnog rješavanja sporova u Hrvatskoj: dosezi i ograničenja. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 60 (6), 1265-1308., preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/62992>,

Uzelac, A., Mirenje kao alternativa suđenju, u: Uzelac, A. i Gotovac, V. et al. (ur.) Mirenje u građanskim, trgovačkim i radnim sporovima, 2004. Zagreb, TIM Press,

Vajda, A., Promjene koje donosi novi Zakon o mirnom rješavanju sporova, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/>, pristupljeno: 11. svibnja 2024.,

Vitez, N., Štaba, R., Otvorena pitanja o Nacrtu prijedloga Zakona o mirnom rješavanju sporova, Informator br. 6773 od 6. ožujka 2023.,

Vodič kroz mirenje, pristupljeno: 8.5.2024.

https://mpu.gov.hr/UserDocsImages/slike/Istaknute%20teme/Mirenje/Vodi%C4%8D%20kroz%20mirenje_fin.pdf,

Vojković, L. (2019). Pravna priroda sudske nagodbe, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 40 (2), 957-968. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.40.2.12>,

Vrcić, I., Mirenje prema izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2019., Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 41 (1), 2020.,

Statistički podaci o predmetima mirenja (2019. – 2023.); izvor: Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske

Propisi

Direktiva 2008/52/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 21. svibnja 2008. o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima (Službeni list Europske unije L 136/3, 24.5.2008.

Zakon o mirnom rješavanju sporova, Narodne novine br. 67/23,

Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, drugo čitanje, P.Z.E. br. 264, uz članak 29.,

Nacrt prijedloga Zakona o mirnom rješavanju sporova, e-Savjetovanje, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=23058>, pristupljeno: 10.5.2024.,

Ovršni zakon, Narodne novine br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04. i 88/05.,

Ovršni zakon, Narodne novine br. 112/12., 25/13., 93/14., 55/16., 73/17., 131/20., 114/22., 6/24.,

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Vlada Republike Hrvatske, ožujak 2019.,

Zakon o parničnom postupku, Narodne novine br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 96/08., 84/08., 123/08., 57/11., 148/11. - službeni pročišćeni tekst, 25/13., 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23.,

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 70/19,

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 80/22.,

Zakon o javnom bilježništvu, Narodne novine br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16, 57/22,

Zakon o mirenju (2003), Narodne novine br. 163/03.,

Zakon o mirenju, Narodne novine br. 163/03., 79/09., 18/11.,

Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23, čl. 233.,

Zakon o zaštiti na radu, Narodne novine br. 71/14, 118/14, 154/14, 94/18, 96/18.